

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014 – 2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dominika Zacharová

**Psychologické důsledky nezaměstnanosti u absolventů v
Karviné**

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Veronika Svatošová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME)

2014 – 2015

BACHELOR THESIS

Dominika Zacharová

**Psychological consequences of unemployment
among graduates in Karviná**

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Ing. Veronika Svatošová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Zacharová Dominika

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Ing. Veronice Svatošové, Ph.D. za odborné vedení a za čas, který vynaložila při tvorbě mé bakalářské práce. Děkuji také všem respondentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá tématem nezaměstnanosti, jakožto jedním z negativních jevů společnosti. V práci jsou popsány pojmy týkající se nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, její příčiny, ohrožené skupiny či formy pomoci. Dále se práce zabývá psychologickými důsledky nezaměstnanosti.

Cílem empirické části je formou dotazníkového šetření analyzovat a vyhodnotit psychologické důsledky nezaměstnanosti u absolventů v Karviné. Respondenti jsou absolventi středních i vysokých škol žijící v Karviné.

Klíčová slova

Druhy nezaměstnanosti, míra nezaměstnanosti, nezaměstnanost, ohrožené skupiny na trhu práce, práce, typy nezaměstnanosti, trh práce, úřad práce, psychologické důsledky nezaměstnanosti

Annotation

Bachelor thesis deals with the issue of unemployment as one of the negative phenomenon in society. The paper describes the concepts related to unemployment, types of unemployment, its causes, vulnerable groups and forms of assistance. Furthermore, the work deals with the psychological consequences of unemployment.

The aim of the empirical part is to analyse and evaluate psychological consequences of unemployment among graduates in Karviná by the form of a questionnaire survey. Respondents consist of graduates of secondary schools and universities living in Karviná.

Key words

Kinds of unemployment, unemployment rate, unemployment, vulnerable groups in the labour market, labour, types of unemployment, labour market, labour office, the psychological consequences of unemployment

OBSAH

ÚVOD	9
Teoretická část.....	10
1 NEZAMĚŠTNANOST A TRH PRÁCE	10
1.1 Definice nezaměstnanosti a trhu práce	10
1.2 Míra nezaměstnanosti	11
1.3 Druhy nezaměstnanosti	12
1.4 Obecně známé příčiny nezaměstnanosti.....	15
1.5 Ohrožené skupiny na trhu práce	15
1.6 Pomoc osobám nezaměstnaným.....	20
1.6.1 Podpora v nezaměstnanosti.....	20
1.6.2 Podpora při rekvalifikaci.....	22
1.6.3 Významná role Úřadu práce ČR	22
2 PSYCHOLOGICKÉ DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	23
2.1 Nezaměstnanost a zdraví	24
2.2 Nezaměstnanost a rodina	25
2.3 Ztráta statusu	26
2.4 Sociální izolace.....	27
2.5 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy	28
EMPIRICKÁ ČÁST	30
3 PSYCHOLOGICKÉ DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI U ABSOLVENTŮ V KARVINĚ	30
3.1 Charakteristika výzkumu – cíle, stanovení hypotéz a použitá metodika.....	30
3.2 Analýza a interpretace výsledků výzkumu.....	32
3.3 Verifikace hypotéz	60

3.4	Diskuze	68
3.5	Shrnutí výzkumu a následná doporučení.....	71
	ZÁVĚR.....	73
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74
	SEZNAM TABULEK	77
	SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Lidé v moderní společnosti musí denně čelit mnoha problémům. Neexistují lidé, kteří je nemají. Aby se člověk cítil šťastným, musí své problémy řešit včas. Psychika člověka je odlišná, někteří dokáží nepříjemné situace řešit s nadhledem, někteří to nedovedou.

Práce je zaměřena na nezaměstnanost, jakožto jeden z největších problémů této doby. Každý z nás zná minimálně jednoho člověka, který se s tímto negativním jevem potýká. Téma tedy bylo autorkou zvoleno z důvodu aktuálnosti. Autorka chtěla ve své práci čtenářům objasnit základní problematiku nezaměstnanosti a psychologické důsledky, které kvůli nezaměstnanosti mohou u člověka nastat.

V úvodu práce jsou objasněny důležité pojmy, které se nezaměstnanosti týkají. Je zde uvedena definice nezaměstnanosti, míra, druhy a příčiny nezaměstnanosti, osoby ohrožené nezaměstnaností, dále práce obsahuje důkladný popis podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci či popis instituce úřadu práce.

Ve druhé kapitole jsou následně podrobně uvedeny psychické důsledky nezaměstnanosti u člověka. Tato kapitola je tvořena podkapitolami, jako jsou nezaměstnanost a zdraví, nezaměstnanost a rodina, ztráta statusu, sociální izolace či nezaměstnanost a sociálně patologické jevy.

Součástí práce je také empirická část. Cílem je analyzovat a vyhodnotit psychologické důsledky nezaměstnanosti u absolventů středních a vysokých škol v Karviné. Ke splnění cíle zvolila autorka metodu osobního dotazování v podobě rozhovorů, ze kterých jsou poté zpracovány kazuistiky. K doplnění autorka do empirické části vložila také statistické údaje z Úřadu práce v Karviné, ze kterých pak provedla analýzu těchto dat.

TEORETICKÁ ČÁST

„Nečinnost tělo oslabuje, práce posiluje; první urychluje stáří, druhá prodlužuje mládí.“

(Aulus Cornelius Celsus)

1 NEZAMĚSTNANOST A TRH PRÁCE

1.1 Definice nezaměstnanosti a trhu práce

Tento pojem Maruška (2012, s. 16) vysvětluje, jako politicky a sociálně nebezpečný jev. Jev, který snižuje produktivitu práce celé společnosti, prohlubuje chudobu a zvyšuje počet sociálně slabých občanů. Nezaměstnanost není problémem pouze pro člověka, který práci nemá, ale i pro ty, kteří tento negativní jev financují a řeší dopady, které z problému vyplývají.

Pro autorky Kolibovou a Kubicovou (2012, s. 66) nezaměstnanost směřuje nejen k velkým sociálním či politickým nepříznivým dopadům, ale dotýká se negativně i národního hospodářství, které kvůli nedostatku pracovních míst plně nevyužívá potenciál pracovní síly.

Odborně pak definují nezaměstnanost takto: *„Jedná se o stav nerovnováhy na trhu práce, kdy nabídka převládá nad poptávkou nebo kdy struktura nabídky neodpovídá struktuře poptávky.“*

Nezaměstnaným se stává takový člověk, který je v produktivním věku a nemá placené zaměstnání a dále očekává, že bude opět zaměstnán. Zároveň splňuje podmínku, že si hledá práci a je ochoten do práce ihned nastoupit (Buchtová a kol. 2002, s. 65).

Píchová (1995, s. 19) uvádí, že nezaměstnaným je takový člověk, který není v pracovním nebo obdobném vztahu, nevykonává samostatně výdělečnou činnost ani se soustavně nepřipravuje na budoucí povolání a požádal o zprostředkování zaměstnání.

„Trh práce má různé definice, ale v zásadě jej lze chápat jako určitý systém

tržních vztahů, v nichž je předmětem obchodu lidská práce. Na každém trhu vystupuje strana nabídky a strana poptávky.“ A tak je to také na trhu práce, kde na jedné straně stojí pracovník, který reprezentuje jakousi nabídku práce – nabízí svou kvalifikaci a na straně druhé, tedy na straně poptávky, stojí zaměstnavatel, který hledá pracovníka na vymezené pracovní místo (Strádal 1998, s. 46).

1.2 Míra nezaměstnanosti

Ukazatelem nezaměstnanosti je míra nezaměstnanosti. Potůček (1995, s. 63) hovoří o míře nezaměstnanosti jako o základním kritériu, podle něhož můžeme posuzovat úspěšnost či neúspěšnost politiky zaměstnanosti dané země.

$$n = \frac{N}{L} \cdot 100 (\%)$$

Písmeno n vyjadřuje míru nezaměstnanosti, N počet nezaměstnaných a L celkový počet práceschopných, kteří buďto pracují nebo se uchází o místo. Takovýmto lidem říkáme ekonomicky aktivní obyvatelstvo (Buchtová a kol. 2002, s. 65).

Vzhledem k tomu, že existuje více způsobů měření nezaměstnanosti, je často problém srovnat míru nezaměstnanosti s ostatními národy. U zveřejněných informací navíc kalkulujeme s průměrnými hodnotami, které nevytváří zcela přesný obraz situace na trhu práce (Kolibová a Kubicová 2012, s. 66).

Oba způsoby popisuje Mareš (1994, s. 22), kdy se u prvního z nich vychází z počtu žadatelů o práci, kteří jsou zaregistrováni na úřadech práce. Takto míru nezaměstnanosti zjišťují země Evropského společenství. Ve druhém případě se vychází nejen z žadatelů registrovaných na úřadě práce, ale i z nezaměstnaných, kteří se na úřad práce nezaregistrovali. Míra nezaměstnanosti se zde zjišťuje prostřednictvím výběrového šetření, které se provádí pravidelně v populaci. Tento způsob využívá na příklad Amerika.

Co se týče míry nezaměstnanosti, často je zmiňována přirozená míra nezaměstnanosti. Jedná se o takovou míru nezaměstnanosti, při níž jsou síly působící směrem ke zvyšování a snižování cenové a mzdové inflace vyrovnané. Při přirozené míře nezaměstnanosti je inflace stálá, tedy nevykazuje tendenci ke zvyšování či ke snižování. V dnešní ekonomice je přirozená míra nezaměstnanosti zároveň nejnižší mírou nezaměstnanosti, která je udržitelná. (Jírová 1999, s. 18 – 19)

1.3 Druhy nezaměstnanosti

1) Frikční nezaměstnanost

Tento druh nezaměstnanosti je z pohledu ekonomů nejméně nebezpečným. Liší se od ostatních druhů tím, že jde o nezaměstnanost krátkodobou, přechodnou, nevyhnutelnou a do jisté míry funkční. Lidé se v tomto případě z různých důvodů rozhodli změnit své zaměstnání. Z angličtiny lze tento druh nezaměstnanosti přeložit, jako “lidé mezi dvěma zaměstnáními“ (Kolibová a Kubicová 2012, s. 73).

2) Strukturální (a technologická) nezaměstnanost

Řada pracovníků ztrácí své zaměstnání kvůli rozpadu podniků a institucí, které se stali neefektivními. Postupem času se také eliminovala některá stará odvětví a povolání s nimi spojená. Lidé postihnutí touto nezaměstnaností se vyznačují určitým věkem, kvalifikací, dovednostmi a zkušenostmi. Požadavky na práci se mění a tito lidé je často nesplňují. Jedná se o výsledek nerovnováhy mezi pracovní silou pohotovou pro práci a novými požadavky zaměstnavatelů po určitém typu práce (Mareš 1994, s. 19).

3) Cyklická nezaměstnanost

Úzce souvisí s cyklickým poklesem výkonu ekonomicky. V období kdy zaznamenáváme hospodářský pokles, tato složka narůstá. Naopak roste-li výkonnost ekonomiky, je tento druh nezaměstnanosti potlačován. Vznik cyklické nezaměstnanosti

je spjat s poklesem celkové poptávky v ekonomice, která představuje nedostatečnou poptávku po zboží (Buchtová a kol. 2002, s. 67).

4) Skrytá nezaměstnanost

Tato forma nezaměstnanosti se od ostatních také liší. Jde o fakticky nezaměstnané, kteří nejsou jako nezaměstnaní registrovaní, i když by při dobrých podmínkách třeba nabídku přijali. Tato nezaměstnaná osoba zaměstnání nehledá ani se jako nezaměstnaná neregistruje. Velkou část takto nezaměstnaných tvoří mladiství a vdané ženy. Tito lidé to s hledáním nové práce vzdali či zaměstnání hledají jinou formou než pomocí úřadu práce (Mareš 1994, s. 20).

5) Sezónní nezaměstnanost

Určitá povolání závisí na střídání ročních období. Díky výkyvům ve spotřebě určitého druhu zboží či služeb dochází k sezónní nezaměstnanosti. Propouštění zaměstnanců nastává vždy periodicky ve dvou případech. U prvního z nich záleží na počasí. Některá odvětví nemohou produkovat ve zhoršených podmínkách např. zemědělství, stavebnictví či rybolov a cestovní ruch. Druhou variantu tvoří poptávka po zboží v určitých situacích např. vánoční výzdoby, velikonoční dekorace apod. Sezónní zaměstnanci proto pravidelně čelí nezaměstnanosti (Kolibová a Kubicová 2005, s. 75).

Typy dle jiného členění:

Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Buchtová a kol. (2002, s. 65) pojem dobrovolné nezaměstnanosti vysvětluje, jako upřednostnění volného času před prací, která je ohodnocena mzdou, za kterou tito lidé nejsou ochotni pracovat. Dobrovolně nezaměstnaní lidé mohou dostávat nabídky zaměstnání, ale nepřijímají je, neboť si hledají práci s lepšími pracovními podmínkami.

„Existují-li alternativní zdroje finančních prostředků nahrazující lidem mzdu, dobrovolná nezaměstnanost roste.“ (Kolibová a Kubicová 2005, s. 76)

Kolibová a Kubicová (2005, s. 76) také definují nezaměstnanost nedobrovolnou. Jestliže je reálná mzdová sazba příliš vysoká, vznikají nedobrovolně nezaměstnaní lidé. Jinými slovy lze říci, že při vyšší než rovnovážné mzdě je mnoho lidí ochotno pracovat, ne všichni si však práci dokáží najít. U nedobrovolné nezaměstnanosti existuje více pracovníků než pracovních sil, poptávka po práci je tedy vyšší než její nabídka.

Dlouhodobá nezaměstnanost

Ať už se ekonomové nedokáží mnohdy shodnout nad mnohými věcmi, u jedné se shodnou vždy – dlouhodobá nezaměstnanost představuje vysoké riziko. Příčin této formy nezaměstnanosti může být mnoho. Může jít o důsledek hospodářské recese i dlouho trvající mzdové strnulosti. Za nebezpečnou se také uvádí tzv. past nezaměstnanosti. Jedná se o stav, kdy náhradní příjmy nezaměstnaných jsou srovnatelné či dokonce vyšší jako jeho potenciální mzda. Nezaměstnaní jsou za těchto okolností demotivováni a ztrácejí chuť hledat práci a postupně i pracovat. Setrvávají tak v dlouhodobé nezaměstnanosti. Vymezení doby, kdy se již jedná o dlouhodobou nezaměstnanost, se v jednotlivých zemích liší. Některé země uvádí hranici na dvanáctém měsíci, další pak na dvou letech. V ČR se neustále prodlužuje průměrná délka evidence nezaměstnaných na úřadech práce a zároveň stoupá podíl těchto dlouhodobě nezaměstnaných vzhledem k celkovému počtu nezaměstnaných (Kolibová a Kubicová 2005 s. 77).

Nepravá nezaměstnanost

Tato forma se týká osob, které sice evidovány jako osoby nezaměstnané jsou, avšak práci si nehledají a práci často odmítají. Jedná se o lidi, kteří se snaží využít benefitů sociálního systému. Do této skupiny patří i lidé, kteří se zaregistrovali na úřadě práce a zároveň pracují v neformální a v šedé ekonomice (Mareš 1994, s. 22).

1.4 Obecně známé příčiny nezaměstnanosti

Na otázku, co je příčinou tak negativního jevu, jako je nezaměstnanost, odpoví každý jinak. Obecně však jsou mezi důvody nezaměstnanosti řazeny tyto pojmy:

- nedokonalý trh práce,
- zákon o minimální mzdě,
- nedokonalé informace o pracovních místech,
- dostatečná podpora v nezaměstnanosti,
- nízká kvalifikace a úroveň vzdělání,
- věk a pohlaví,
- ztráta motivace najít si zaměstnání a pracovat,
- sociální kategorie,
- nízká ochota stěhovat se za prací a s tím spojená malá pružnost a mobilita.

„Existuje hned několik příčin nezaměstnanosti. Jednou z nich je hospodářský cyklus, kterým ekonomiky běžně prochází, další příčinou jsou strukturální změny v ekonomice a dobrovolné rozhodnutí občanů o tom, že nezaměstnanými po určitou dobu budou. Největším problémem však zůstává pro všechny ekonomiky nepružnost trhu práce. Ta je způsobena přílišnou ochranou zaměstnanců, vysokým daňovým a odvodovým zatížením práce, vysokými sociálními podporami, nízkou mobilitou práce, nefungujícím trhem bydlení a špatným systémem školství.“ (Mese.cz©1998 – 2015)

1.5 Ohrožené skupiny na trhu práce

„Uplatnění člověka na trhu práce je podmíněné řadou charakteristik (věk, zdravotní stav, vzdělání, pohlaví, příslušnost k etnické skupině), které vyčleňují skupiny lidí s větším rizikem ztráty práce a předurčují je pro dlouhodobou nezaměstnanost.“ (Buchtová a kol. 2002, s. 109) Tito lidé se buďto uplatní pouze na sekundárním trhu práce, kde jim bývá práce špatně ohodnocena, či jsou vystaveni riziku dlouhodobé nezaměstnanosti. Na tyto rizikové skupiny bývá zaměřena

politika zaměstnanosti. Některé z těchto skupin potřebují zároveň zvýšenou pomoc pracovně profesního a psychologického poradenství.

Kolibová a Kubicová (2005, s. 169 – 170) podrobně vyčleňují rizikové skupiny na trhu práce takto:

- fyzické osoby se zdravotním postižením,
- mladiství uchazeči o zaměstnání – fyzické osoby do 25 let,
- absolventi škol, po dobu 2 let po úspěšném ukončení studia, nejdéle však do 30 let věku,
- nekvalifikovaní uchazeči,
- fyzické osoby starší 50 let,
- uchazeči společensky nepřizpůsobiví,
- fyzické osoby pečující o děti do věku 15 let,
- osoby bydlící v okrajových částech okresu s minimální dopravní obslužností,
- ženy a ženy po návratu z MD.

Osoby se zdravotním postižením

Dle zákona č. 435/ 2004 Sb., o zaměstnanosti, je osoba se zdravotním postižením taková fyzická osoba, která byla orgánem sociálního zabezpečení uznána invalidní v prvním, druhém či třetím stupni. Do této skupiny dále řadíme osoby zdravotně znevýhodněné, které jsou schopny vykonávat soustavně své zaměstnání či jinou výdělečnou činnost, avšak s určitými omezeními z důvodu jejich dlouhodobě nepříznivého stavu.

Tito lidé mají čím dále menší šanci uplatnit se na trhu práce. Potýkají se s problémy lidské důstojnosti a smyslu života. Co se týče doby, kdy jsou evidováni na úřadech práce, ta převyšuje mnohonásobně dobu evidence zdravých osob. Dostávají se tak do situace, která často postrádá řešení a pro jejich rodiny to znamená jediné - každodenní starost o rodinného příslušníka (Buchtová a kolektiv 2002, s. 113).

„Míra zaměstnanosti lidí se zdravotním postižením je v České republice asi 30 % pod evropským průměrem.“ (MPSV 2001, s. 10)

U osob se zdravotním postižením je dle Kolibové a Kubicové (2005, s. 170) problém se vzdělávat a tyto osoby trápí často také vyšší nemocnost. Některé z nich autorky považují za téměř nezaměstnatelné, neboť svou práci mohou vykonávat kvůli svému pracovnímu omezení a vzhledem k svým pracovním schopnostem, například pouze na chráněných pracovních místech či v jiných institucích k tomu určených.

Mladší věkové skupiny a absolventi středních a vysokých škol

Mladé lidi můžeme rozčlenit do čtyř skupin. V první z nich jsou mladí lidé, kteří studují a nepracují. Skupinu druhou tvoří lidé kombinující zaměstnání se studiem. Pracující lidé se objevují ve skupině třetí a ve čtvrté skupině jsou ti, kteří nepracují.

Problémy u těchto skupin vznikají z pracovní nezkušenosti, neochotě přijímat odpovědnost, ale také z nesouladu mezi studiem a daným zaměstnáním.

Nejnáročnější skupinou jsou však ti mladí lidé, kteří jsou zcela bez kvalifikace. Tito lidé mnohdy nedosáhli ani na základní vzdělání, proto je jejich možnost uplatnění téměř zcela omezena a vyžadují zvláštní režim. (Kolibová a Kubicová 2005, s. 174).

Znevýhodnění jsou především uchazeči o své první zaměstnání, tedy absolventi středních a vysokých škol, jelikož oproti ostatním nemohou nabídnout dřívější zkušenosti a nedokáží se tak orientovat na trhu práce. U nezaměstnaných absolventů vystupuje do popředí ekonomické hledisko, z důvodu zakládání rodiny či z toho důvodu, že mnoho z těchto absolventů stále ještě s rodiči žije. Příjem je pak nedostačující a nepříznivá situace postihuje více členů rodiny. Nedostatečný příjem však není jediným problémem, objevují se také závažné psychologické a výchovné problémy, neboť si mladí nezaměstnaní neosvojují včas své pracovní návyky, doslova se nudí doma a to může vést až k psychopatologickým jevům a vyřazení ze společnosti (Buchtová a kol. 2002, s. 110).

Riziko při včasné neproniknutí mladých lidí na trh práce vnímá Kolibová a Kubicová (2005, s. 174) v tom, že dochází ke ztrátě lidského kapitálu. Absolventi své čerstvé informace zapomínají, nerozvíjí své pracovní dovednosti a neprohlubují své pracovní návyky. Dalším úskalím bývá ztráta motivace a jakési úsilí při hledání nového zaměstnání. Tímto se vytváří bariéry v začleňování se do pracovního prostředí. Pokud mladý člověk nezačíná pracovat včas, aktualizuje se negativní stigma – neuplatnění se – kvůli špatné volbě své kvalifikace či nízké produktivity pracovní síly. Tento člověk je společností vnímán tak, že nejspíš neprojevuje příliš velký zájem o práci či je individuálně nedostačující. Nezařazení se do pracovního procesu po delším časovém intervalu vede k odlivu těchto mladých lidí z regionu. Lidé kvůli nedostatku pracovních nabídek odchází za prací do jiné části země či do ciziny, čímž se pozice dané oblasti značně zhoršuje.

K dnešnímu dni roste počet těch absolventů, kteří dlouhodobě nemohou najít první uplatnění. Velká propast se tvoří mezi absolventy, kteří právě vyšli ze škol a tím, jaké požadavky zaměstnavatelé po nich mají. Problém nastává také v počtu absolventů technických škol, neboť jejich počet nestačí pokrývat rychle rostoucí poptávku firem. S velkými problémy se také potýkají absolventi humanitních oborů, kteří jsou nuceni hledat si práci v oborech, které nesouvisí s jejich oborem studia, neboť nemohou ve svém oboru najít uplatnění. Situace na trhu práce je taková, že v některých zaměřeních ročně absolvuje několik tisíc mladých lidí. Bohužel dnešní trh práce nemůže pokrýt všechny z nich. Proto dnes můžeme vidět mladé pedagogy, jak hledají práci na příklad v personalistice nebo obchodu. Pokud se mladí lidé chtějí uchytit na vyšších pozicích, musí začít od nuly. Doba, kdy po vysokoškolácích byl opravdu velký zájem a oni si tak mohli vybírat, je nejspíše pryč. (Manpower©2014)

Starší lidé

Ve velmi krátkém časovém úseku se člověk, který léta docházel do zaměstnání, prohluboval své dovednosti a přispíval k pracovnímu prostředí, může stát nezaměstnaným. Nejintenzivněji prožívají ztrátu zaměstnání lidé ve věku 41 – 50 let. Tito lidé trpí pocitem bezradnosti, strachem, nejistotou, ztrátou sebedůvěry a často i osobním selháním. Ve středním produktivním věku se člověk potýká se špatnou situací

na trhu práce a situace se o to víc zhoršuje v případě, že o práci přijde člověk téměř před odchodem do penze. Starší lidé postupem času rezignují a ztrácí zájem pracovat, chybí jim dostatečná motivace najít si nové zaměstnání a pracovní prostředí budovat znovu od začátku. Čím je člověk starší, tím horší je jeho adaptabilita na nové věci a těch je při ztrátě zaměstnání opravdu dostatek. Na příklad pokles příjmů a životní úrovně, mění se rodinná situace, ubývá sociální kontakt, ztrácí se kvalifikace a to vše v mnoha případech vede k náhlému zhoršení zdravotního stavu. Každý člověk disponuje jinými osobnostními vlastnostmi, avšak roli při ztrátě zaměstnání sehraje i řada jiných faktorů, jako je úroveň inteligence, společenské postavení, rodinné poměry a různé životní okolnosti. „*Mnohé zkušenosti z oblasti gerontologie ukázaly, že přestavění života a vypracování nových životních stylů by vyžadovalo takové úsilí, které by přesáhlo možnosti lidí.*“ (Buchtová a kol. 2002 s. 111 - 112)

Nová doba navíc vyžaduje ovládání techniky a znalost alespoň jednoho, většinou anglického, jazyka. To může pro starší lidi bez práce znamenat významnou překážku v hledání nového zaměstnání. Člověk má mimo jiné po 50. roku věku vyšší platové nároky, s ohledem na léta praxe a zkušenosti, které má, což také může představovat určitá úskalí.

Ženy a ženy po návratu z mateřské dovolené

Na trhu práce je již od pradávna upřednostňována mužská pracovní síla, kvůli větší územní mobilitě a nezatíženosti spojené se starostmi ohledně domácnosti. Zaměstnavatel dá vždy přednost vícesměnnému provozu před zkrácenou pracovní dobou. Zaměstnávání žen přináší pro zaměstnavatele řadu problémů. Matka pečující o malé dítě má častější pracovní absenci, která narušuje plynulý pracovní proces. I z těchto důvodů se k zaměstnávání žen přiřazuje jakési negativní stigma a zaměstnavatelé ztrácí ochotu je zaměstnávat. Pro ženy se tato životní situace často stává obtížnou. Tento problém je řešen na celém světě, neboť nikde nedokáží skloubit pracovní a mateřské povinnosti a dosáhnout tak přiměřené společenské angažovanosti. Ve vyspělých zemích se hledá řešení formou zkrácených pracovních úvazků, v pružné pracovní době či v dostupné péči o dítě (Buchtová a kol. 2002, s. 113).

Dle Kolibové a Kubicové (2005, s. 178) mají ženy, které přichází hledat zaměstnání po mateřské dovolené, problémy se sebedůvěrou, které vznikly důvodem několikaleté absence na trhu práce. Handicap se projevuje na příklad ve ztrátě profesních znalostí a pracovních zkušeností. Obecně se ženám doporučuje rekvalifikace pro doplnění znalostí, využití společensky účelného pracovního místa či zahájení samostatné výdělečné činnosti s patřičným proškolením.

1.6 Pomoc osobám nezaměstnaným

„Nepodaří li se Úřadu práce zprostředkovat nezaměstnanému zaměstnání, má nárok na finanční podporu – tzv. výplatu hmotného zabezpečení. Vyplácení těchto dávek nezaměstnaným a posuzování oprávněnosti jejich nároku je další činností úřadu práce.“ (Strádal a Úlovcová 2001, s. 52)

1.6.1 Podpora v nezaměstnanosti

Podpora v nezaměstnanosti je měsíční opakovanou dávkou, která má pomoci nezaměstnanému poskytnout potřebné finance k překlenutí doby, kdy nepracuje. Nárok na podporu v nezaměstnanosti má občan, který požádá o pomoc při zprostředkování zaměstnání Úřad práce a splní ostatní podmínky pro přiznání této podpory (Prispevky.cz©2014).

Na podporu v nezaměstnanosti má dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti nárok uchazeč v evidenci uchazečů o zaměstnání, který získal v posledních 2 letech před zařazením do evidence Úřadu práce zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností dobu důchodového pojištění v délce alespoň 12 měsíců, požádal příslušnou krajskou pobočku Úřadu práce České republiky o poskytnutí podpory a zároveň není starobním důchodcem. Do doby potřebného pojištění se započítává i tzv. náhradní doba pojištění. Náhradní dobou pojištění může být doba, kdy osoba pečovala o dítě věku do 4 let či pečovala o fyzickou osobu, která se považuje za osobu se středně těžkou, těžkou nebo úplnou závislostí na pomoci jiné fyzické osoby musí však s osobou společně hradit náklady na její potřeby a trvale s ní žít v jedné domácnosti nebo se zde započítává i osobní péče o fyzickou osobu mladší 10 let, která se považuje za osobu s lehkou

závislostí na pomoci jiné fyzické osoby. Za náhradní dobu se také považuje příprava osob se zdravotním postižením k práci a doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně.

Délka vyplácení podpory v nezaměstnanosti

Závisí na věku uchazeče. Žadatel do 50 let pobírá podporu 5 měsíců, žadatel od 50 do 55 let pobírá podporu po dobu 8 měsíců a 11 měsíců je podpora hrazena žadateli, který má nad 55 let věku.

Výše podpory v nezaměstnanosti

Co se týče výše podpory, ta je dána procentuálně. V prvních dvou měsících je vypláceno 65% průměrného měsíčního čistého výdělku, v dalších dvou měsících se podpora snižuje na 50% průměrného měsíčního čistého výdělku a ve zbylých měsících je podpora vyplácena 45% průměrného měsíčního čistého výdělku.

Podpora v nezaměstnanosti je krácena na 45% průměrného měsíčního čistého výdělku tomu uchazeči, který ukončil pracovní poměr bez vážného důvodu sám nebo dohodou se zaměstnavatelem.

Pro rok 2014 činí maximální výše podpory v nezaměstnanosti 0,58násobek průměrné mzdy, tj. 14 281 Kč.

Podpora v nezaměstnanosti se nevyplácí, pokud již uchazeč pobírá starobní důchod, jsou mu poskytovány dávky nemocenského pojištění, je ve vazbě, pobírá podporu při rekvalifikaci, nebo pokud je daný člověk v pracovním nebo služebním poměru, kdy měsíční výdělek nepřesáhne polovinu minimální mzdy, nebo když vykonává činnost na základě dohody o pracovní činnosti nebo dohody o provedení práce, pokud měsíční odměna nebo odměna připadající na 1 měsíc za období, za které přísluší, nepřesáhne polovinu minimální mzdy.

1.6.2 Podpora při rekvalifikaci

„Nárok na podporu při rekvalifikaci má každý uchazeč o zaměstnání, který se účastní rekvalifikace zabezpečované úřadem práce. Podpora při rekvalifikaci se poskytuje po celou dobu rekvalifikace ve výši 60 procent průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu. Maximum, které můžete dostat, je zhruba patnáct tisíc korun.“(MARIKOVA©2015)

Rekvalifikaci definuje Kolibová a Kubicová (2005, s. 125) jako způsob získání nové kvalifikace nebo prohloubení stávající kvalifikace. Mimo podporu při rekvalifikaci lze rekvalifikantům poskytnout příspěvek na úhradu prokázaných nákladů spojených s rekvalifikací.

1.6.3 Významná role Úřadu práce ČR

„Úřad práce České republiky (dále jen „Úřad práce ČR“) je správním úřadem s celostátní působností a je organizační složkou státu. Úřad práce ČR byl zřízen dnem 1. 4. 2011, zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. Ministerstvo práce a sociálních věcí řídí Úřad práce ČR a je jeho nadřízeným správním úřadem.“(generální ředitelství Úřadu práce ČR©2014)

Činnost úřadů práce je podmíněna zákonem o zaměstnanosti. Na jeho základě poskytuje úřad práce komplexní služby při zprostředkování práce, poradenství a hmotném zabezpečení při ztrátě zaměstnání. V závislosti na trhu práce navrhuje a realizuje potřebná opatření.

Úřad práce je kompetentní zejména v těchto věcech:

- vede evidenci v databázi, což přináší pomoc pro uchazeče, kteří hledají volná pracovní místa
- provádí rekvalifikační kurzy
- vyplácí podpory v nezaměstnanosti a podporu při rekvalifikaci.

Úřad práce ČR se skládá z generálního ředitelství, krajských poboček a pobočky pro hlavní město Prahu, v jejichž čele stojí ředitel. Součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště, těm velí ředitel či vedoucí (Kowalská 2014, s. 101 - 102).

2 PSYCHOLOGICKÉ DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI

„Ohavné řemeslo = nemít žádnou práci.“ (Nicolas Boileau-Despréaux)

Vnímání nezaměstnanosti je podmíněno několika faktory. Základní z nich Farková (2009, s. 84) vymezuje takto:

- osobní dispozice,
- věk,
- pohlaví,
- výše vzdělání,
- kvalifikace,
- pevnost rodinného zázemí.

Farková (2009, s. 83 – 84) mezi obecné nejzávažnější psychologické důsledky nezaměstnanosti řadí zvýšený počet drogově závislých a také zaznamenává nárůst pokusů o sebevraždu a časté deprese. Zároveň konstatuje, že se v dnešní době zvýšil počet léčených osob, osob s psychosomatickými potížemi a zhoršil se průběh některých již existujících psychických poruch. Autorka hovoří také o nárůstu patologických vzorců chování, zejména pak zhoršující se chování u mladistvých. S pojmem psychologických důsledků nezaměstnanosti spojuje slova jako kriminalita mladistvých či nárůst brutality při páchání samotného trestného činu.

Co se týče jedince, ten z důvodu nezaměstnanosti zaznamenává změny týkající se např. u poklesu sebedůvěry, snižuje se pocit jeho vlastní hodnoty a začíná mít problémy s důvěrou k ostatním lidem. V jeho chování se objevují pocity deprese, fatalismu či apatie, která vyznačuje poslední stupeň psychického strádání. U některých jedinců narůstá sociální izolace a člověk ztrácí schopnost řídit a organizovat si svůj čas. Někteří dle autorky, mohou ze ztráty zaměstnání vinit postupem času i svou vlastní rodinu. A právě rodina nezaměstnaného čelí novým problémům a zejména konfliktům z důvodu odchodu jedince z pracovního prostředí. U dětí těchto nezaměstnaných osob se vyskytuje zvýšené riziko vývojových poruch jako je emoční labilita nebo poruchy chování a tyto děti podávají mnohdy slabé výkony ve škole či se jim zhoršuje školní

prospěch. Velký problém se dle autorky vyskytuje u autority rodičů, neboť ta automaticky klesá důsledkem nezaměstnanosti alespoň u jednoho z nich.

Autorky Kolibová a Kubicová (2005, s. 212) konstatují, že se zejména dlouhodobá nezaměstnanost promítá do oblasti psychické, somatické i sociální. Díky studiím dopadů nezaměstnanosti byly zjištěny u člověka tyto obtíže: „*ztráta pocitu štěstí, životní nespokojenost, snížení sebeúcty, celkový stres, zneužívání návykových látek a časté sebevraždy.*“

2.1 Nezaměstnanost a zdraví

Nezaměstnaní lidé se potýkají také se zdravotními problémy, které snadno mohou přerůst v somatická onemocnění. Mezi ty hlavní patří poruchy spánku a příjmu potravy, deprese, podrážděnost, potíže s koncentrací a nervozita. Rozhodujícím faktorem je v této situaci čas, čím déle jsou lidé nezaměstnanými, tím horší je jejich zdravotní stav. Lidem, kteří ztratili svá zaměstnání, může být lékařem diagnostikována deprese z pracovní deprivace. Je však nutné odlišovat jakousi první depresi, která vzniká v reakci na ztrátu zaměstnání a chorobný stav vleklé deprese. Deprese s sebou přináší navíc pocity viny, bezmocnost, špatnou finanční situaci či ztrátu sociální opory a okolí, což se také podepisuje na zdravotní stránce člověka (Kolibová a Kubicová 2005, s. 213).

V dnešní době se nepříznivé důsledky nezaměstnanosti, co se týče zdraví, malinko pozměnily. Díky dnešnímu sociálnímu státu, který kryje životní minimum přeci jen lépe než v předešlých letech, jsou nyní negativní dopady na zdraví nezaměstnaného jedince a jeho rodinu méně nepříznivé. Nevyskytují se např. problémy s výživou, které dříve byly běžné. Autor staví stres, jako největší negativní důsledek. Stres atakující kardiovaskulární a imunitní systém člověka se tak stává jednou z hlavních negativních hrozeb nezaměstnanosti. Samozřejmě není jediným. Autor spojuje ztrátu zaměstnání se začátkem kouření či popíjení alkoholu a s jinými návyky (Mareš 1994, s. 71 – 72).

Bylo dokázáno, že nezaměstnaní využívají zdravotnické služby častěji než osoby aktivní v pracovním procesu. Vliv dlouhodobé nezaměstnanosti zahrnuje velkou pravděpodobnost kardiovaskulárních onemocnění, bronchiálních poruch, také vysoké hodnoty cholesterolu v krvi, vysoký krevní tlak a v neposlední řadě také vyšší riziko úmrtnosti. Mezi duševní důsledky řadí autorka zejména depresi, alkoholismus, poruchy chování, sebevražednost a násilí v rodině. Nemocným nezaměstnaným lidem by podle ní měla být věnována zvýšená pozornost (Buchtová a kol. 2002, s. 130).

Mareš ve své knize dělí problematiku psychologických důsledků nezaměstnanosti na problémy se zdravím fyzickým, ale i psychickým. U psychického zdraví odkazuje na autora Warra (1985), který identifikuje způsoby ovlivňující psychické zdraví: *„finanční obtíže, pokles příjmu a finanční obavy, změna společenského chování, omezení společenských kontaktů a zúžení sociálního prostředí, malý prostor pro rozhodování, nedostatek příležitostí k rozvíjení nových dovedností či získávání nových a využívání těch starých, nárůst ponižujících zkušeností, pocit úzkosti z budoucnosti a redukce kvality interpersonálních kontaktů.“* (Mareš 1994, s. 73)

2.2 Nezaměstnanost a rodina

„Trápí-li se jeden, často se s ním trápí i někdo druhý, třetí se na něj může zlobit, další se snaží mu pomoci a další, především malé dítě, jen vnímá doma velkou nepohodu a takzvaně zlobí. Nejenže rodina přichází o potřebné finance k zajištění domácnosti a potřeb dětí, je i pod velkým psychickým tlakem.“

(Mašátová©2011 - 2015)

Nezaměstnaný člověk potřebuje zvýšený sociální kontakt s okolím a právě rodina může být pro něj jakýmsi útočištěm a oporou. Zároveň také autorka zmiňuje, že rodina v mnoha případech bývá pro nezaměstnaného místem napětí. Statistiky dokazují vyšší rozvodovost a násilí v rodinách u nezaměstnaného člena rodiny. Rodina se pro osobu bez práce dá přirovnat k sociální síti, která mu pomáhá s hledáním práce a se zvládnutím nových obtíží (Kolibová a Kubicová 2005, s. 214).

Mareš (1994, s. 67) tvrdí, že nezaměstnanost se nevztahuje pouze na jedince, ale téměř vždy to bývá rodina, kdo nese toto břímě s ním. Hledají – li se důsledky nezaměstnanosti pro člověka, je nutné se zaměřit nejen na to, jak reaguje na tuto situaci nezaměstnaný, ale i jeho rodina, jako celek jeho priorit, norem a požadavků. Důsledky nezaměstnanosti nejsou pro rodinu pouze ekonomické. Člověk neztrácí se zaměstnáním jen příjem, ale také tímto dochází k narušení rodinného systému a denních rodinných zvyklostí. Mareš hovoří také o změnách v sociálních vztazích mezi členy rodiny, o změně autority nezaměstnaného vůči ostatním a mění se také dělení domácích prací uvnitř domácnosti.

U nezaměstnanosti není těžké najít negativní dopady na rodinu. Autoři odkazují na Cavana (1959), který konstatuje, že nezaměstnanost přetrhává jakousi organizační složku rodiny a vede ke ztrátě uspořádanosti rolí mezi členy této rodiny. Výzkumy dokazují, že zejména nezaměstnaní otcové ztrácí svou autoritu nad svými ženami a dětmi. Nezaměstnaný muž tak ze svého pohledu svou rodinu zklamal. Často se zklamání promítá i do intimního, lze říci do sexuálního života muže a ženy. Autor cituje ženu, která tvrdí, že muž má být ten, kdo nosí v rodině kalhoty a přináší do ní svůj příjem (Eugene, McCabe a Berry 1980, s. 518).

2.3 Ztráta statusu

Jedním z hlavních témat, o kterých si lidé povídají, bývá práce. Často býváme dotazováni na svá zaměstnání, což přináší uspokojení, i když to sami často ani nevnímáme. Lidé k práci přiřazují mnohé přívlastky. Pro někoho je práce těžká, pro někoho zase nudná. Někteří musí dodržovat přísnou pracovní morálku, ostatní mávají rukou nad špatným platovým ohodnocením. Ať už si lidé stěžují na cokoliv, téměř všichni jsou rádi, že pracují.

Mareš (1994, s. 75) ve své publikaci uvádí fakt, že nikomu se nelíbí oslovení nezaměstnaný. Často k tomuto slovu přiřazují podřadný význam, neboť nezaměstnaní jsou podřizováni určitým nepříjemným povinnostem. Autor odkazuje na Bostyna a Wighta (1987), kteří ztrátu statusu přirovnávají k chování v hostinci. Zaměstnaní lidé

čas od času rádi pozívají své blízké, cítí se pak na výši. Člověk nezaměstnaný je v tomto omezen a často odchází po pár pivech domů, zatímco jeho přátelé zůstávají. Omezování se v jídelníčku je lidmi vnímáno jako statusový pád. Nezaměstnaní lidé by si rádi udrželi svůj standard, proto mnohdy nakupují věci stejné, avšak hledají co nejlevnější variantu. Mareš uvádí tento případ na autě. Nezaměstnaný jedinec nemůže prodat své auto, neboť jezdit hromadnou dopravou či chodit pěšky by pro něj před veřejností bylo ponižující. Určitou frustrací je pro něj i to, že nemůže obstarat takové bytové zařízení a šatstvo, většinou se jedná o šatstvo pro dospívající děti, jako tomu bylo dříve. V knize Mareše (1994, s. 76) je zmíněno rozdělení Roterra. Ten dělí nezaměstnané na dvě skupiny. První z nich si uvědomuje, že nezaměstnanost musí řešit a celá tato negativní situace je v jejich rukou. Na druhé straně si lidé myslí, že vše se děje kvůli vnějším silám a oni je bohužel nemohou ovlivnit. „*Jsou přesvědčení, že jejich činnosti jsou vynuceny a určeny vnějšími silami a událostmi, nad nimiž nemají kontrolu.*“ První skupina často brzy nachází své zaměstnání, avšak skupina druhá se spíše postupem času zařazuje do osob dlouhodobě nezaměstnaných.

Ztráta statusu přináší ještě větší problémy pro mladé lidi, neboť ti se zároveň se zařazením do pracovního procesu, stávají dospělými. Pro mladé je velmi důležité mít po škole pracovní uplatnění, konstatovat „jsem nezaměstnaný“ je pro ně obzvláště ponižující.

2.4 Sociální izolace

Sociální izolace mnohdy vyvolává velké psychické obtíže, proto je nutné se jí vyhnout. Sociální kontakt s ostatními lidmi se řadí mezi základní potřeby jedince. Každý má samozřejmě tuto potřebu jinak silnou, velkou roli hraje sled situací v dané chvíli. Člověk neustále vytváří, udržuje a mění mezilidské vztahy s ostatními. Právě mezilidské vztahy a sociální kontakt udržují člověka psychicky zdravého v duševní pohodě (Slaměnik 2011, s. 63).

Sociální izolaci vysvětluje ve své publikaci také Mareš (1994, s. 69 - 70). Říká, že lidé, kteří ztratili své zaměstnání, zřídka udržují kontakt se svými bývalými

kolegy a to hned z více důvodů. Nejen že již nemohou sdílet stejné pracovní zkušenosti, ale také se většinou začínají vyhýbat těm lidem, kteří zaměstnaní jsou, neboť na ně kontakt s nimi působí depresivně. Je třeba si uvědomit, že se tito lidé chtějí osamostatnit od lidí, kteří stále zůstávají v pracovním procesu, tedy se izolují od majoritní společnosti. Bylo dokázáno výzkumem, že izolaci trpí spíše lidé staršího věku. Mladí lidé v dnešní době se snaží udržovat sociální kontakt s ostatními, zejména se svými sousedy a přáteli nejčastěji prostřednictvím sociálních sítí.

Kubicová a Kolibová (2005, s. 212) k sociální izolaci dále uvádí, že lidé ztrátu svého zaměstnání nesou velmi těžce. Pro nezaměstnaného člověka čas, který tráví se svou rodinou ani zdaleka nenahradí pracovní kontakt s jeho spolupracovníky. Na sociální izolaci jedince má vliv několik faktorů. U sociální izolace se nemusí jednat o stav fyzické osamělosti, ale o nedostatek příležitostí udržovat mimo rodinné vztahy.

2.5 Nezaměstnanost a sociálně patologické jevy

Fischer a Škoda (2009, s. 13) definují sociálně patologické jevy takto - jedná se o škálu jevů, které jsou společností vnímány jako nechtěné, nepřijatelné a nežádoucí. Tyto jevy jsou celosvětově řešeny, neboť představují jakousi míru společenské nebezpečnosti. Čím je škodlivost a nebezpečnost vyšší, tím větší se klade důraz na jejich řešení.

„Nezaměstnanost ústí v řadu sociálně patologických jevů, včetně delikvence a kriminality. S chybějící kvalifikací a nezaměstnaností vyvstává problém, jak trávit čas, který by měl být využit v rámci řádné a trvalé práce.“ (Fischer a Škoda 2009, s. 162)

Dlouhodobá nezaměstnanost však nemá negativní vliv pouze na jedince, ale na celou společnost. Společnost nezaměstnaných spojuje zvýšené procento sociálně patologických jevů, jako je: zvýšená konzumace alkoholu, nikotinu a drog, vyšší výskyt sebevražedných pokusů či nemocnost spojená s rostoucí spotřebou léků. Výzkumy ukazují, že nejpočetnější skupinu, co se týče sebevražd z důvodů sociálních příčin, tvoří právě nezaměstnaní. V počáteční fázi si mohou nezaměstnaní lidé připadat, jako na

dovolené. Mají dostatek času přemýšlet nad svým dosavadním životem. Později, po neúspěšných opakovaných pokusech najít si práci, však narůstá u člověka vědomí, že ztrácí schopnost ovlivnit svou nepříznivou situaci a cítí se tak nepotřebný či prožívá pocit marnosti a beznaděje. Nezaměstnanost je často provázena násilím, zvýšenou kriminalitou, konflikty, krizí nejen v rodině, ale i v sociálních institucích. Lidé vyřazení z trhu práce snadno přestávají respektovat jakékoliv autority a ztrácí úctu k politickým stranám (Buchtová a kol. 2002, s. 115- 119).

EMPIRICKÁ ČÁST

3 PSYCHOLOGICKÉ DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI U ABSOLVENTŮ V KARVINÉ

V následující části bude popsán a vyhodnocen samotný výzkum, který je zaměřen na zjištění psychologických důsledků nezaměstnanosti u absolventů v Karviné. Součástí výzkumu je stanovení hypotéz, popis zkoumaného vzorku, časová organizace, použitá metodika, analýza dat a samotné vyhodnocení výsledků.

3.1 Charakteristika výzkumu – cíle, stanovení hypotéz a použitá metodika

Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je analyzovat a vyhodnotit psychologické důsledky nezaměstnanosti u absolventů v Karviné.

Hypotézy

Na základě definovaného cíle byly stanoveny tyto hypotézy:

HH: Nezaměstnaní absolventi z 60 % osobně pociťují psychologické důsledky nezaměstnanosti.

Autorka se domnívá, že nezaměstnaný člověk po určité době osobně začíná pociťovat nejen ekonomické důsledky, ale i důsledky psychologické, proto zvolila tuto hlavní hypotézu.

VH1: Mezi nejčastější psychologický důsledek nezaměstnanosti u respondentů patří stres a zhoršený zdravotní stav.

Tato hypotéza byla zvolena na základě toho, že lidem bez zaměstnání chybí pohyb, což vede k různým onemocněním, tedy obecně říci ke zhoršení zdravotního stavu. Lze také předpokládat, že nezaměstnaní řeší mnoho finančních problémů a potýkají se tedy často se stresem.

VH2: Polovina respondentů má vlastní zkušenost se sociálně patologickými jevy právě v důsledku nezaměstnanosti.

Autorka si myslí, že mladí nezaměstnaní absolventi mohou dospět do té fáze, kdy začínají řešit své problémy spojené s nezaměstnaností pomocí alkoholu či jiných návykových látek. Kvůli této domněnce zvolila právě tuto hypotézu.

VH3: Většina respondentů osobně pocítuje sociální izolaci v důsledku nezaměstnanosti.

Autorka předpokládá, že lidé bez zdroje příjmu nemohou navštěvovat společnost tak často, jako lidé, kteří práci mají. Čím déle se nachází bez práce, tím více se od společnosti mohou izolovat.

Pojem "většina" byl v tomto případě autorkou definován jako číslo 6. Jedná se tedy o 6 z 10 respondentů.

Metody výzkumu

Vzhledem ke stanoveným cílům empirické části byla pro výzkum zvolena kvalitativní metoda osobního dotazování formou rozhovoru. Z rozhovoru pak dále byly vypracovány kazuistiky, které sloužily k vyhodnocení výsledků. Rozhovor byl veden celkem s 10 lidmi.

Před zahájením rozhovoru byli respondenti ujištěni, že údaje, které v rozhovoru poskytnou, jsou anonymní a slouží pouze pro účely bakalářské práce. Rozhovor byl

tvořen 26 otevřenými otázkami. Otevřené otázky si autorka zvolila proto, aby dala odpovídajícím co největší prostor se vyjádřit. Z otázek autorka chtěla zjistit především to, jaké byly předešlé pracovní příležitosti respondentů, jak si představují své budoucí povolání, jak jim pomáhá v této situaci rodina, jestli v důsledku nezaměstnanosti pociťují zhoršení zdravotního stavu, jestli našli řešení svých problémů v návykových látkách či jestli se cítí kvůli nezaměstnanosti izolováni.

Rozhovor je obsažen v příloze A bakalářské práce.

Do empirické části byla také zapracována analýza statistických dat ÚP v Karviné, která je součástí prvního oddílu výzkumné části.

Časový harmonogram výzkumu

Rozhovory byly prováděny v lednu a v únoru. Autorka se nejdříve musela se svými respondenty shodnout na termínu, kdy rozhovory uskutečnit. Poté se s nimi sešla a provedla samotný výzkum, což jí trvalo necelý měsíc leden. Analýza dat byla provedena v únoru.

Charakteristika výběrového souboru

Čtyři respondenty si autorka vybrala nejprve z řad svých známých, neboť o nich mohla zpracovat přesnější a kvalitnější kazuistiky. Ostatní byli vybráni náhodně s doporučením pracovnice úřadu práce. Celkem bylo provedeno deset rozhovorů. Jedná se o pět žen a pět mužů ve věku 19 – 25 let.

Na základě zákona č. 110/2000 Sb. o ochraně osobní údajů, budou veškerá jména respondentů změněna. Informovaný souhlas je obsažen v příloze B.

3.2 Analýza a interpretace výsledků výzkumu

Získané informace z rozhovoru byly zpracovány do kazuistik, ze kterých autorka bakalářské práce poté společně hledala odpovědi na stanovené hypotézy.

1. oddíl empirické části – analýza statistických dat

Pro ucelený náhled na problematiku nezaměstnanosti u absolventů středních a vysokých škol v Karviné, empirickou část doplňují také statistická data získaná z Úřadu práce v Karviné.

Tabulka 1 Četnosti absolventů v porovnání s nezaměstnanými absolventy dle stupně vyučení
(Karviná, 30. 6. – 31. 12. 2014)

Stupeň vzdělání	Celkem	Celkem nepracujících	Celkem v evidenci déle než 6 měsíců
Nižší střední odborné	57	48	21
Střední odborné s vyučením	258	198	61
Gymnázia	17	11	4
Střední odborné učiliště s vyučením i maturitou	82	54	25
Střední odborné učiliště s maturitou bez vyučení	171	118	31
Vyšší odborné	17	12	7
Bakalářské	56	36	16
Vysokoškolské	78	45	30
Doktorské (vědecká výchova)	2	2	2
Absolventi celkem	738	524	197

Z tabulky lze vyčíst, že 524 absolventů z celkových 738, je vedeno na Úřadě práce v Karviné. Těchto 525 absolventů pak představuje 71 % nezaměstnaných absolventů v Karviné. 197 nezaměstnaných absolventů (37,60 %) je vedeno na Úřadě práce déle než 6 měsíců.

Tabulka 2 Četnost nezaměstnaných absolventů dle pohlaví
(Karviná, 30. 6. - 31. 12. 2014)

Nezaměstnaní absolventi celkem	Dívky	Chlapci
524	285	239

Z této tabulky lze vyčíst, že nezaměstnaných absolventek je více než nezaměstnaných absolventů. Dívky představují 54,39 % z celkového počtu nezaměstnaných absolventů.

Tabulka 3 Četnost uchazečů o práci v porovnání s aktivním obyvatelstvem

Město	Počet obyvatel	Počet osob 15 – 64 let (aktivní obyvatelstvo)	Uchazeči o zaměstnání	Míra nezaměstnanosti v porovnání s aktivním obyvatelstvem
Karviná	56 848	38 481	5 933	15,4 %

V této tabulce se objevuje celkový počet obyvatel Karviné, dále pak lze porovnat počet aktivních obyvatel s uchazeči o zaměstnání. Aktivní obyvatelstvo představuje v Karviné 67,69 % všech obyvatel. Uchazečů o zaměstnání je v porovnání s aktivním obyvatelstvem 15,41 %.

Tabulka 4 Celkový počet uchazečů o práci pobírající podporu v nezaměstnanosti v porovnání s nezaměstnanými absolventy, kteří taktéž pobírají podporu v nezaměstnanosti

Město	Celkový počet uchazečů o práci s podporou v nezaměstnanosti	Celkový počet absolventů pobírajících podporu v nezaměstnanosti
Karviná	2 847	19

V poslední tabulce jsou obsaženy údaje o těch uchazečích, kteří pobírají podporu v nezaměstnanosti. Údaje jsou rozděleny na celkový počet uchazečů pobírajících podporu v nezaměstnanosti a počet absolventů, kteří tuto podporu pobírají. Absolventů pobírajících podporu v nezaměstnanosti je pouze necelé 1 %.

2. oddíl empirické části – kazuistiky

1. kazuistika

Alena, 23 let

Osobní anamnéza

Aleně je 23 let, vystudovala Masarykovu univerzitu v Brně, kde také tři roky bydlela. Nyní bydlí v okrajové části Karviné. Již od září si marně hledá práci. Její předešlé pracovní příležitosti jsou docela pestré. Alena pracovala při studiu na střední škole jako brigádnice ve firmě, která zprostředkovává inventury v různých velkoobchodech. Jelikož si však vybrala vysokou školu v Brně, kde se také přestěhovala, musela se této brigádě vzdát a hledat si novou. Měla štěstí. Ve velkoměstě začala doučovat angličtinu. Doučovala starší manželský pár, kterému se odstěhovaly děti do Ameriky, a pár je chtěl navštívit. Také jednou týdně docházela za studentkou, která maturovala z angličtiny a za slečnou, která se připravovala na práci, kde angličtina byla nutností. Doučování však bylo jen občasné, neboť by se práce na plný úvazek se

studiem nedala sloučit. Nyní Alena aktivně hledá práci ve svém oboru. Vystudovala dvojí obor – sociologii a mezinárodní vztahy a jak již malinko název oboru napovídá, práce v tomto zaměření se hledá obzvláště těžce.

Rodinná anamnéza

Třidvacetiletá slečna Alena bydlí se svými rodiči Erikou a Karlem a babičkou Violou v rodinném domě, kde také rozhovor probíhal. Oba rodiče jsou hluší a odezírají ze rtů, což Alena zvládá excelentně. Babička bydlí v prvním patře rodinného domu, sama má již problémy se soběstačností. Rodiče pobírají invalidní důchod, a proto by si Alena chtěla najít vhodnou práci a finančně přispívat na chod domácnosti. Alenina sestra Hanka bydlí se svým manželem v Ostravě, kde oba pracují v advokacii. Hodně se své sestře snaží pomáhat a hledá ji volná pracovní místa v oboru. Rodiče jsou obzvláště milí a s dcerou Alenou se kvůli práci nehádají. Ví, jak je těžké v této době najít práci, sami se o práci uchází již několik let. Snaží se také pomáhat nezaměstnané dcerce finančně. Bohužel je to pro ně dosti obtížné.

Uvedení do případu

Zaměstnání, ve kterém by slečna Alena chtěla vydržet celý život, by mělo být určitě dobře platově ohodnoceno a mělo by jí nějakým způsobem naplňovat. Jelikož studovala dost těžký a výjimečný obor, ráda by v něm i pracovně pokračovala. Cítí teď velkou zlost a smutek, když vzpomíná na všechny ty trable s učením a nyní není schopna najít si vhodnou práci. V situaci, ve které se nachází, by byla ochotna přijmout nabídku práce v jiném oboru. Má však jasno v tom, že by pak do budoucna hledala práci v oboru, který vystudovala. Na otázku, co by dokázala kvůli práci obětovat, odpověděla, že by za práci klidně dojížděla či se za ní odstěhovala. Přestěhovat se do většího města jí po zkušenosti s Brnem problém nedělá.

Co je důvodem toho, že ambiciózní slečna Alena nemá práci? Za příčinu své nezaměstnanosti Alena autorce uvedla, že žije v regionu s vysokou nezaměstnaností, což může být jedna z hlavních příčin. Bohužel však také nemá dostatečnou praxi k výkonu práce, o kterou by měla zájem. Nyní dojíždí příležitostně na stáže, které sice

nejdou placené, ale do budoucna se jí určitě budou hodit. S tím jsou však spojené další finance, neboť stáže Alena absolvuje hlavně v Praze, kde se nachází spousta z nich. V Praze se účastnila svého prvního pohovoru v neziskové organizaci, která úzce spolupracuje s OSN, bohužel tento pohovor nevyšel. Na požadovanou pozici chtěli již zkušenosti s touto prací, a ty čerstvá absolventka nemá. Rozhodla se tedy zkusit další pracovní pohovor až po ukončení stáže, aby měla pro příště co nabídnout.

Půl roku je podle ní krátká doba na zhodnocování zdravotního stavu. Myslí si, že se jí zdravotní stav nezhoršil. Snaží se alespoň dodržovat zdravé stravování a občas cvičí doma. Když se však nad zdravím s autorkou zamyslela, přiznala jí, že denně usíná spíše ve stresu a přemýšlí, co bude s prací dál.

Jelikož je Alena už od mala rodiči vedena ke křesťanské víře, udržuje si zdravou mysl právě díky víry, kterou má. Už z toho důvodu by nikdy své problémy neřešila pomocí návykových látek. Opravdovou pomoc prý tedy našla ve své víře a ve své rodině s příbuznými.

Společnost navštěvuje díky svým zálibám poměrně často. Stýká se především s pracovními aktivními a práce patří k tématům, kterým se Alena vůbec nevyhýbá. Nikdy se prý nestyděla za to, že je nezaměstnaná a vedena na úřadu práce.

„Na nezaměstnanosti najdete i klady, na příklad nemusíte denně chodit z práce vystresovaní a vynervovaní. Máte čas na sebe a na přemýšlení. Avšak být nezaměstnaný nechce být nikdo, neboť za přemýšlení doma nedostáváte zapláceno.“

Komentář autorky

Slečna Alena je ambiciózní mladá žena, která ví, co chce. Bohužel zatím nemá potřebnou praxi, která je v jejím oboru téměř nutností, ale jak sama uvedla, absolvuje teď neplacené stáže, kterými by svůj životopis mohla obohatit. Autorka si myslí, že by si Alena zatím mohla hledat brigádně práci jako tlumočnice či by se měla zaměřit na

doučování angličtiny větších skupin, neboť v rozhovoru zaznělo, že by se nyní práci na zkrácený úvazek mimo obor nebránila.

2. kazuistika

Alexandr, 24 let

Osobní anamnéza

Rozhovor probíhal v klidném prostředí kavárny v Ostravě.

Alexandr v říjnu oslavil své 24. narozeniny a rozhodl se, že se postaví na vlastní nohy a odstěhuje se od rodičů. V té době ještě pracoval na dohodu o provedení práce v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež a myslel si, že tam i zůstane. Realita byla však jiná, vrátila se slečna z mateřské dovolené a Alexandr musel z práce odejít. Co se týče jeho studia, absolvoval na vyšší odborné škole v oboru sociální práce. V tomto zaměření by chtěl i nadále pracovně působit. Bohužel se v sociální sféře mnohdy více upřednostňuje doba praxe před dosaženým vzděláním, a proto si Alexandr už půl roku práci nemůže najít.

Rodinná anamnéza

Autorka zjistila, že Alexandr bydlí již půl roku sám v Opavě. Před tím, než se odstěhoval, žil se svou maminkou Nelou a dvěma bratry Tomášem a Radkem v rodinném domě. Tatínek Dan se s maminkou rozvedl a nyní bydlí sám nedaleko Opavy. Alexandr se snaží s rodinou udržovat dobré vztahy. I přesto, že je nezaměstnaný, rodina se na něj nezlobí a snaží se mu pomáhat, alespoň finančně. Doteď mezi nimi nenastal konflikt, který by vznikl kvůli práci, kterou Saša nemá.

Uvedení do případu

Autorka se dotazovala na to, jak by podle něj měla práce vypadat, aby v ní člověk vydržel celý život. Alexandr odpověděl, že by ho určitě měla nějakým způsobem naplňovat a měla by být dobře finančně ohodnocena. Za důležité také považuje dobré vztahy v pracovním kolektivu. Byl by ochoten se kvůli práci přestěhovat, záleželo by jen na tom, jestli by si v daném městě našel byt a zvládal by to finančně. Saša si umí představit i práci v oboru jiném. Musela by to být však taková práce, která by ho nadchla něčím více, než práce v sociálních službách.

Příčinu nezaměstnanosti uvedl pouze jednu, a to tu, že sociálních pracovníků je mnoho a volných pozic málo. Má za sebou již tři pohovory, kdy se ucházel o místo sociálního pracovníka v probačním a mediačním středisku, v soukromém volnočasovém klubu a naposledy prošel až do druhého kola výběrového řízení v jiném nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež. Bohužel všechny byly neúspěšné. I přesto Alexandr neztrácí naději a věří, že si takovou práci, která ho bude naplňovat, brzy najde. Autorce se ale přiznal, že i na něj občas padne pocit bezmocnosti, a to hlavně v těch chvílích, kdy se ho rodina a přátelé ptají na to, jak se mu teď vede po pracovní stránce.

Alexandr zatím nepocituje jakékoliv zhoršení svého zdravotního stavu. Odpověděl však, že občas usíná ve stresu, a to zejména v době, kdy má platit všechny své závazky. Snaží se vyvažovat duševní pohodu tím, že každý den chodí běhat do parku a dodržuje zdravé stravování. Zatím neuvažoval o tom, že by život nyní neměl smysl. Autorce odpověděl, že v době, kdy ho přepadnou černé myšlenky, usedne za počítač a hledá si práci. Nikdy by se nechtěl dostat do situace, kdy by řešil své problémy alkoholem či jinými návykovými látkami.

V situaci, kdy nemá práci, mu hodně pomáhají blízcí přátelé, se kterými se schází vždy alespoň dvakrát týdně. Jelikož jsou všichni pracovní aktivní, je to někdy obtížné, ale společný čas se vždy čas od času najde. Práce je u nich často probíraným tématem, nikdo se však nesnaží Alexandra shazovat, spíše naopak mu pomáhají najít si práci.

Alexandr si nepřipouští fakt, že existují lidé celoživotně nezaměstnaní. Jeho případ to prý v žádném případě nebude, zdravá víra mu opravdu nechybí. Na nezaměstnanosti by našel pouze jeden klad, a to ten, že má mnoho času na přemýšlení. To však hodnotí zároveň jako klad, ale i jako zápornou stránku situace bez práce.

Komentář autorky

Alexandr se autorce jevil velmi pozitivně. Jak sám odpověděl, chtěl by pracovat v sociálních službách. Autorka si myslí, že by možná bylo vhodné, kdyby se zaměřil na určité organizace a pokud by to bylo možné, doplnit si neplacenou praxi právě u nich. Zároveň by bylo pro mladého absolventa dobré účastnit se různých školení či kurzů v rámci zaměření, které si Alexandr zvolí. Na příklad by mohl uvažovat o specifikaci na krizového intervenanta. V mnohých případech je pak u pohovoru úspěšnější být na něco konkrétního zaměřen a mít před ostatními něco navíc.

3. kazuistika

Denis, 19 let

Osobní anamnéza

Denisovi je 19 let a bydlí v Karviné. V červnu minulého roku vystudoval střední zdravotnickou školu. Měl v plánu přihlásit se na vysokou školu a v medicíně pokračovat. Bohužel se nedostatečně připravil na přijímací zkoušky a k přijetí to nestačilo. Nyní se tedy připravuje na druhý pokus a věří, že tentokrát už to vyjít musí. Pracovní příležitost má pouze jednu. Při studiu, v době letních prázdnin, vypomáhal v nemocnici. Jednalo se o smlouvu mezi školou a nemocnicí, kdy si studenti mohli takto přivydělávat a doplňovat si praxi. Bohužel v nemocnici nedávají příležitost brigádníkům, a tak po ukončení střední školy, skončila Denisovi i brigáda. Práci na hlavní pracovní poměr si hledat nechtěl. Věděl, že teď bude muset věnovat přípravě na vysokou školu více pozornosti než předtím a práce s učením by se skloubit nedala.

Rodinná anamnéza

Denis bydlí v Karviné s maminkou Antoníí a jejím přítelem Petrem. Maminka pracuje jako zubařka, přítel Petr je horník. Oba se snaží finančně Denise podporovat. Sám Denis uvedl, že mu pomáhají už jen tím, že mu situaci nevyčítají a věří mu, že nyní už ta vysoká škola určitě vyjde. Tím, že nestresují a nepřidělávají Denisovi další starosti, má devatenáctiletý mladík na věc úplně jiný pohled. Sestra Denise Jana už rodinné hnízdo opustila. Nyní bydlí se svým přítelem Lukášem v Ostravě. Právě přítel Lukáš se aktivně snaží Denisovi najít brigádu jak u něj v práci, tak i v jiných institucích. S přítelkyní se Denis rozešel na začátku roku, nyní tedy necítí žádné větší závazky.

Uvedení do případu

Ideální práce, je práce v nemocnici. Takový je názor Denise, který chce působit v tomto oboru i nadále. Jedná se o zaměstnání, kterého si prý lidé váží. Zachraňovat lidi a pomáhat jim, to jsou chlapcovy životní cíle. Proto je také rozhodnutý, že práci v jiném oboru by nejspíše nepřijal. Rozhodoval by se maximálně nad nabídkou v záchranné službě či horské službě. Autorce řekl, že je ochoten kvůli zaměstnání se odstěhovat. Rodiče jsou sice na chlapci docela závislí, avšak kdyby se naskytla dobrá pracovní nabídka, určitě by nebyli proti.

Je nutné říci, že si Denis zatím hledal pouze práci na dohodu či zkrácený úvazek. Bohužel zdravotnictví, konkrétně v Karviné, neumožňuje práci brigádně, a to je tedy jediná příčina toho, proč Denis nemá zaměstnání. Hlavní pracovní poměr si zatím ani nehledal, ví totiž, že v září konečně nastoupí na vysokou školu a nebylo by podle něj spravedlivé, kdyby se mladý muž zaškolil na určitou pozici a po pár měsících odešel kvůli dalšímu studiu. Absolvoval zatím pouze jeden pracovní pohovor, a to do multikina v Ostravě. Tato práce na zkrácený úvazek Denise něčím zaujala, bohužel na pozici měli až přehnané požadavky. Tento pohovor byl tedy první i posledním. Autorce vysvětlil, že poté už pohovory neabsolvoval, raději se připravoval na přijímací zkoušky a věnoval svým koníčkům.

Zhoršený zdravotní stav kvůli nezaměstnanosti není případem tohoto chlapce. Hraje závodně fotbal a sám tvrdí, že není ten typ kluka, co by seděl doma a díval se do zdi. Raději si jde zaběhat a tímto si udržuje výbornou kondici. Odpověď na otázku, zda usíná Denis v klidu či ve stresu, autorku dosti zaskočila. Odpověděl jí jednoznačně, že naprosto klidně. Návykové látky obchází Denis obloukem. Fotbalový tým pravidelně čelí různému testování na tyto látky, zároveň k nim ani mladý fotbalista nemá blízko.

Pod pojmem společnost, si mladík vybavil ihned návštěvu barů, diskoték a podobně. V tomto směru má také jasno. Nenavštěvuje je, neboť se tam nebaví a takovou společnost nevyhledává. Raději se prý s přáteli sejdou u nich doma a hrají x box. Kvůli fotbalu se však ani tyto aktivity nekonají často, neboť na ně kluci čas nemají. Většina přátel ještě studuje, jen část z nich už práci má. O práci se Denis baví s přáteli i rodinou často. Spíše se zabývají zážitky z jejich práce než tím, že on své zaměstnání ještě nenašel. Všichni totiž ví, jaký teď Denis zaujímá vůči práci postoj. Nestydí se přiznat, že si práci nehledá.

„Neumím si představit, že bych byl dlouhodobě nezaměstnaný. Myslím si, že práce je, ale lidé se dostatečně o práci nesnaží.“

A co výhody na nezaměstnanosti? I ty Denis autorce zmínil. Je rád, že má prý čas sám pro sebe a nemusí nikoho poslouchat.

Komentář autorky

Denis je cílevědomý mladík, který má nyní naprosto jasno, co bude do budoucna dělat. Autorka si myslí, že v situaci, ve které se nachází, neděla nic nazmar. Určitě by se měl i nadále připravovat na přijímací zkoušky na medicínu a jít si za svým snem, jako to dělá doposud. Autorka během rozhovoru Denisovi poradila, aby si v létě, po přijímacích zkouškách, našel nějakou práci brigádně, alespoň se pokusil vypomáhat v jiných nemocnicích či se zaměřil alespoň po dobu třech měsíců na jiný obor a přijal pracovní nabídky jiného zaměření.

4. kazuistika

Karla, 20 let

Osobní anamnéza

Jedenadvacetiletá slečna Karla se nyní přestěhovala do Karviné, rozhovor s ní probíhal u ní doma. Karla ještě před pár měsíci, konkrétně v době Vánoc, vypomáhala v multikině jako brigádnice. Bohužel se jednalo o sezónní výpomoc. V tuto chvíli si již rok marně hledá práci.

Vystudovala střední odbornou školu v Havířově, obor humanitních studií. Po škole si našla odbornou stáž a věřila, že tak získá potřebné hodiny, které se jí započítají do praxe. Bohužel ani s takovou stáží zatím na pohovorech neuspěla. Na posledním z nich, konkrétně se jednalo o pohovor do domova pro seniory, bylo Karle řečeno, že je ještě mladá a oni potřebují bohužel někoho zodpovědnějšího. I po takovémto pohovoru však mladá uchazečka o práci neztrácí naději a věří, že se brzy něco vhodného najde.

Rodinná anamnéza

Karla bydlí nyní sama v bytě 1 + 1. Ještě před půl rokem žila se svou maminkou Evou v Českém Těšíně. Chtěla se však postavit na vlastní nohy a něco dokázat, proto se také přestěhovala. Tatínek Ivan přispívá dceři na měsíční nájemné a tím jí alespoň finančně pomáhá. Maminka je bohužel nyní také bez práce a bydlí u svého přítele, proto je pro ni těžké žít ještě dceru Karlu. Přítel maminky nacházel řešení svých problémů v alkoholu, nyní díky mamince Evě abstinguje. Karla se autorce svěřila, že by nikdy nechtěla dopadnout jako on, a proto se alkoholu i ostatním návykovým látkám raději vyhýbá.

Uvedení do případu

Slečna Karla by si chtěla najít takovou práci, kde se díky kolektivu bude cítit dobře. Autorce se svěřila s tím, že má někdy problém s důvěřivostí a se seznamováním

se s ostatními lidmi, a proto je pro ni důležité, s kým bude pracovat. Pro práci by byla ochotna přestěhovat se klidně i do zahraničí. Muselo by se však jednat o takovou práci, která by jí vyhovovala jak po finanční stránce, tak s již zmíněným pracovním kolektivem. Co se týče toho, zda by přijala nabídku z jiného oboru, slečna Karla zmínila, že by jí to nevadilo. Její podmínkou je však práce s lidmi, nechtěla by práci kancelářského typu. Práce s lidmi ji něčím naplňuje a vnímá ji jako smysluplnou.

Příčinou nezaměstnanosti je podle Karly nedostatek praxe. Uvědomuje si, že oproti ostatním nemá jak praxi, tak vyšší vzdělání, na které prý však nemá ani pomyšlení. Studium na vysoké škole by nezvládala zejména po finanční stránce, neboť fakulta sociálních studií se v Karviné nenabízí a musela by tedy za výukou dojíždět.

Autorka se i slečny Karly, tak jako ostatních, zeptala na zhoršení zdravotního stavu kvůli nezaměstnanosti. Slečna odpověděla, že ji občas trápí deprese. V noci se budí a s pláčem přemýšlí, co dále bude dělat. Jelikož s rodiči nemá moc dobré vztahy, nenachází jinou než finanční pomoc ani u nich, což ji také dost trápí. Po fyzické stránce si však na zdraví nestěžuje. Pravidelně chodí na procházky se psem od sousedky, kterého hlídá dvakrát týdně. Také navštěvuje domácí fitness u své kamarádky, aby prý vykompenzovala pohyb, který díky práci nemá.

Do společnosti se svými přáteli chodí často. Její přátelé jsou pro Karlu velmi důležití, i když by se jejich počet dal spočítat na jedné ruce. Společně rádi navštěvují na příklad čajovnu, kde se Karla vždy odreaguje a přichází na jiné myšlenky. Uvedla, že někteří přátelé práci mají, jiní ji také hledají. O práci se baví často a navzájem si snaží pomáhat. Zatím ji nenapadlo, že by se před ostatními měla stydět za to, že není pracovně aktivní.

Na nezaměstnanosti vidí slečna Karla mimo jiné mnoho výhod. To, že se může vyspat a nemusí nikam vstávat, aby pak poslouchala příkazy svého šéfa, považuje za jeden z velkých kladů. Také má mnoho koníčků, jako je jízda na kole a trávení volného času s přáteli v přírodě či na kultuře, a proto i dostatek volného času řadí k plusovým stránkám nezaměstnanosti.

Komentář autorky

Karla je mladá absolventka střední školy, které bohužel chybí praxe a pro některá místa potřebný věk. Z rozhovoru bylo zjevné, že Karla práci potřebuje, a to alespoň na částečný úvazek. Do bakalářského studia se již přihlásit nechce. Autorka dívce poradila, aby uvažovala nad pracovními příležitostmi v zahraničí. Tak by možná alespoň získala nějaké zkušenosti, zdokonalila se v cizím jazyce a ucelila si názor o své budoucnosti. Sama Karla poté přiznala, že nad touto variantou začne více přemýšlet, potřebuje prý již nějakou změnu.

5. kazuistika

Lukáš, 24 let

Osobní anamnéza

Lukáš v listopadu oslavil své 24. narozeniny. Před 4 lety rok pracoval, poté nastala doba, kdy se stal nezaměstnaným. O práci se uchází již dva roky. Myslel si, že pozice ve fabrice mu přinese výhody, opak se stal pravdou. Autorce vysvětloval, jak těžká situace, pro muže, v Karviné nyní panuje. Lukáš se zatím zúčastnil třech pohovorů v průmyslové oblasti. Jednalo se o podobnou práci, kterou tehdy vykonával. Ve dvou z nich nabízeli opravdu neuspokojivé finanční ohodnocení a poslední třetí pohovor pak nedopadl pro Lukáše dobře.

Rodinná anamnéza

Lukáš bydlí již dva roky se svou přítelkyní Janou, se kterou by rád do budoucna založil rodinu. Z jeho odpovědí bylo autorce jasné, že už nyní hovoří o Janě, jako o jediné rodině, kterou má. Ostatní členy skoro ani nezmínil, pouze dodal, že se o něj již nestarají, neboť je pro ně dospělý a musí si problémy řešit sám. Jana pracuje jako kuchařka v jedné restauraci, z čehož vyplývá, že je pro mladý pár tato situace s jedním platem tíživá. Konflikty kvůli práci nastávají v domácnosti docela často. Jana prý chce,

aby si její přítel uvědomil, jak těžké a vážné to je. Na druhou stranu jej podporuje a je mu oporou. Finanční problémy nastávají také poměrně často, a to zejména s nečekanými výdaji, které pár musí zaplatit.

Uvedení do případu

Lukáš není ohledně práce nijak zvlášť náročný. Autorce odpověděl, že by si rád našel takovou práci, kdy jej poměrně dobře platově zabezpečí. Jinak na práci nemá žádné jiné požadavky. Obětoval by pro ni veškerý svůj čas, avšak kvůli práci by se zatím stěhovat nechtěl, jelikož má s Janou plány do budoucna. Lukáš se vyučil v oboru hotelnictví a turismus, přiznal však, že tento obor studoval jen z toho důvodu, že nevěděl, co dál. Nadále by v tomto zaměření působit nechtěl. Zaměřuje se tedy na nabídky mimo vystudovaný obor. Jana by po příteli chtěla, aby si dodělal nějaký kurz, Lukáš se tomu nebrání. Určitě by nějaký rekvalifikační kurz, který by mu k pracovnímu místu pomohl, rád absolvoval. Rodina by si přála, aby šel dále studovat, hlavu na to podle nich má. Lukáš se však do školy vrátit nechce.

Příčinou nezaměstnanosti čtyřiaadvacetiletého Lukáše je podle něj město, ve kterém žije. V tomto regionu jsou nabídky práce hodně omezeny. Jedinou nabídku, kterou zatím musel mladý Lukáš odmítnout, byla práce na dolech. Jednalo se o pozici horníka pracujícího hluboko pod zemí, a jelikož zde otec Jany tragicky zahynul, nechtěla, aby přítel Lukáš tuto nabídku přijal a on jí tedy vyhověl.

Zhoršení zdravotního stavu Lukáš pocítil na vlastní kůži. Jelikož mu chybí jakýkoliv pohyb, kromě toho, že se občas se svou přítelkyní projede na kole, přibýlo mu na váze 15 kg. Janu hodnotí jako výbornou kuchařku, a proto se ani v jídle omezovat nechce. Bohužel váha dala znát na jeho zdravotních výsledcích. Lukáš má nyní náběh na cukrovku a ucpávání žil. Sám autorce přiznal, že by si už rád našel práci a zaběhl se do pracovních návyků, ke kterým jednoznačně patří pohyb. Lukáš také usíná špatně, a to v těch chvílích, kdy přítelkyně přináší domů složenky s výdaji a on neví, jak tuto situaci finančně zvládnout. Proto v těchto dnech přibývá ke zdravotním problémům navíc stres. Co se týče návykových látek, i v nich Lukáš před pár lety našel oblibu. Autorce se svěřil, že pro něj byl jeden rok v životě zlomový a cítil se tehdy dost na dně.

Tou dobou jej opustila právě přítelkyně Jana a on si hledal práci. V tu chvíli neměl ani práci, ani svou jedinou oporu. Problémy tak řešil návštěvami barů a hospod, kde v alkoholovém opojení nacházel pomoc. Trvalo to asi 7 měsíců, pak se přítelkyně vrátila a s ní i nová pracovní příležitost. Lukáš hovoří o tomto zlomu, jako o vzpamatování se a do budoucna by se už do takové situace dostat nechtěl. Se slzami v očích autorce přiznal, že také řešil otázku smyslu života. Ani nyní si neumí představit, že by byl dlouhodobě či celoživotně nezaměstnaný. Takový život by pro něj postrádal jakoukoliv hodnotu.

Společnost se mladý pár snaží navštěvovat alespoň jednou týdně. Se společnými přáteli občas vyrazí do dobré restaurace či jen tak do kina. Bohužel jsou finance omezené, a proto se již s přáteli nestýkají tak často, jako tomu bylo předtím, když oba práci měli. Znáší Lukáše jsou všichni pracující, občas si prý z něj utahují, že nemá práci, ale on si z toho nic nedělá a ví, že to nemyslí vážně. Práci probírají poměrně často, ale jen z toho hlediska, že rádi vypráví o svých příbězích ze zaměstnání. Zato s Janou je téma práce na denním pořádku a Lukáš se mu už snaží vyhýbat, není to pro něj téma, které by chtěl řešit tak často.

Výhody nezaměstnanosti se v Lukášových očích snadno proměnily v nežádoucí jevy. Autorce vysvětloval, že čas, který kdysi na sebe měl a oceňoval jej, je nyní jeho nepřítelem. Když se s přítelkyní Janou vidí dennodenně, často to již nepřináší ovoce, ale je to na škodu.

Komentář autorky

Lukáš se dle autorky nachází v tíživé situaci. Oproti jiným respondentům tuto situaci nezvládá zrovna nejlépe. Objevují se u něj výrazné příznaky zhoršení zdravotního stavu jak po fyzické stránce, tak po stránce psychické, což by mu v tomto věku mohlo dost přitížit. Autorka s Lukášem zkoušela přehodnotit názor na práci v dolech. Je sice pravdou, že je toto povolání rizikové, ale ne všichni musí být vystavováni riziku práci přímo pod zemí. Jsou i jiné pozice, které jsou zároveň dobře platově ohodnoceny a je velká škoda, že je dlouhodobě nezaměstnaný Lukáš, který se snaží marně najít práci, přehlíží.

Další doporučení autorky se týkalo oboru, který Lukáš vystudoval. Myslí, že by mu možná pomohlo nevyhýbat se záměrně práci v oboru, neboť zrovna obor hotelnictví turismus může být v České republice žádaným.

6. kazuistika

Marek, 22 let

Osobní anamnéza

Marek má nyní 22 let a bydlí v Karviné u svých rodičů. Vystudoval gymnázium a poté promoval na Ostravské univerzitě. Získal titul bakaláře jako fyzioterapeut. O zaměstnání se uchází od června minulého roku. Za tu dobu se u něj mnohé změnilo. Autorce řekl, že v tomto oboru již nadále nechce pracovně působit, neboť si uvědomil, jak špatně je tato náročná práce ohodnocena. Také má kamarádky z vysoké školy, které již jako fyzioterapeutky pracují a domů chodí opravdu vyčerpaný. Rád by se tedy uplatnil v oboru jiném, a to v cestovním ruchu jako delegát cestovní agentury. Markovy pracovní příležitosti zatím nebyly různorodé, ale spíše dlouhodobé. Jako student si tři roky přivydělával v Ostravě v call centru. Této brigády se po skončení vysoké školy musel vzdát, neboť by se mu dojíždět až z Karviné finančně nevyplatilo.

Rodinná anamnéza

Marek bydlí v Karviné, v rodinném domě se svou maminkou Ivetou a tatínkem Pavlem. Společně nyní dům rekonstruuji a Marek se na rekonstrukci snaží opravdu velkou částí podílet. Chtěl by vše svým rodičům vynahradiť alespoň takto. Maminka pracuje ve zdravotnictví jako vrchní sestra a tatínek pracuje na stavbě. Rodiče chápou těžkou situaci svého syna a snaží se ho podporovat nejen finančně. Chtěli by, aby Marek našel takovou práci, která ho bude hlavně naplňovat, ať už bude jakákoliv.

Před dvěma lety se Marek seznámil s přítelkyní Andreou. Ta pracuje jako učitelka v mateřské škole. Svého partnera se také snaží podporovat. Hádky podle ní nic

nevřeší, spíše naopak. Je si však vědoma toho, že je Marek muž a musí si najít práci, aby mohl zabezpečit nejen sebe, ale do budoucna i ji a později třeba i jejich děti.

Uvedení do případu

Jak již bylo zmíněno, Marek by si rád našel práci v oboru jiném. Zajímá ho cestovní ruch, konkrétně pak pozice delegáta. Autorce tvrdil, že si za tím i tvrdě jde. Přihlásil se na kurz angličtiny, který navštěvuje třikrát týdně. Je téměř přesvědčen, že v létě, kdy začíná sezóna, nastoupí jako delegát nějaké cestovní agentury. Obecně má však v budoucím povolání jasno. Nechtěl by pracovat celý život v jednom zaměstnání, ale touží práci obměňovat a učit se stále novým věcem. Základem je pro něj dobré platové ohodnocení a souhra v pracovním kolektivu. Marek si zároveň uvědomuje, že pro svou vysněnou práci bude muset něco obětovat. V tomto případě zejména čas, spoustu času. Pokud se nyní uchytí na pozici delegáta, bude muset trávit letní sezónu mimo republiku, tedy bez rodiny a přítelkyně. I přesto všechno je ochoten dát do toho vše a přijmout i tato úskalí.

Marek má velmi pozitivní myšlení a celou věc s nezaměstnaností řeší v naprosté pohodě. Je pravdou, že je občas pořádně naštvaný. A to kvůli tomu, že studoval dlouhá léta něco, co nikdy dělat nechce a nebude. Kdyby se prý dal čas posunout zpět, zaměřil by se na cestovní ruch mnohem dříve. Zbytečný a méněcenný si bez zaměstnání nepřijde, jelikož se snaží pomáhat své rodině s opravami domu, a to je podle něj také práce, která se dá ocenit.

Doslova zhoršení zdravotního stavu Marek nepocítuje. Spíše se u něj zhoršily pracovní návyky a také už nemá takovou fyzičku, jako míval. Pohyb si cíleně nijak nenahrazuje, neboť na něj nezbývá moc času. Snaží se pomáhat co nejvíce svým rodičům a třikrát týdně navštěvuje kurz angličtiny, s tím vším je pro něj těžké zahrnout do plánu ještě i pohyb. Autorka se ptala Marka, tak jako ostatních, na to, zda usíná spíše ve stresu či klidně. Tento pozitivně laděný mladík autorce přiznal, že nad prací a problémy moc nepřemýšlí. Spíše někdy nemůže usnout z toho důvodu, že přemýšlí nad svými sny a plány. Na začátku prý však byl v této situaci hodně plachý. Báł se, že si nenajde práci a byl ochoten přijmout jakýkoliv druh zaměstnání za jakoukoliv

odměnu. Občas také, jako ostatní, postrádal smysl života. Nad prací a budoucností přemýšlel až moc a čím více chtěl práci, tím hůře to šlo. Později tak začal myslet racionálněji a řešit situaci s chladnou hlavou. Co se týče závislosti na návykových látkách, Marek s kamarády občas nějaký ten alkohol požijí, avšak se nedá říct, že by v alkoholu a návykových látkách někdy našel pomoc a řešení svých problémů, tak daleko by to prý zajít nenechal.

Společnost navštěvuje Marek s přáteli poměrně často. Průměrně dvakrát až třikrát týdně, když kamarádi mají volno, vyrazí do oblíbeného baru v centru Karviné. Baví se o všem, samozřejmě i o práci. Nikdy si prý však kvůli toho Marka nedobírali, ani se na něj nedívali skrz prsty.

Marek si ani nechce představit, že by měl být dlouhodobě nezaměstnaný. V rodině mají ženu, která nepracuje již 20 let a je to prý na ni opravdu hodně znát. I přesto na nezaměstnanosti dokáže mladík najít spoustu kladů, jako jsou například: mnoho volného času na přátele, rodinu a přítelkyni či čas na přemýšlení o budoucnosti. Za tu dobu bez práce si Marek uvědomil, že doposud řešil hlouposti, nyní je připraven řešit opravdové problémy a jít si za svým snem.

Komentář autorky

Marek se jako jeden z mála respondentů jevil dosti obětavě. Je ochoten se kvůli své vysněné práci delegáta leccího vzdát. Jde vidět, že si jde za svým snem. Nyní absolvuje doučování angličtiny, což je obdivuhodné. Autorka si myslí, že Marek v této fázi nedělá nic, co by se mělo nějak výrazně měnit. Situaci bude však Marek muset přehodnotit pokud se na práci delegáta nedostane.

7. kazuistika

Milena, 20 let

Osobní anamnéza

Slečna Milena vystudovala střední odborné učiliště v Karviné, kde také bydlí. Nyní je jí 20 let. Na další vysokoškolské studium si nevěří, raději by nastoupila do práce. Aktivně si hledá práci již dva roky. V době studia si po dobu dvou let přivydělávala v obchodě s módním oblečením jako asistentka prodeje. Po maturitě se však zaměřila na vyhledávání práce na hlavní pracovní poměr. Vyskytla se jí nabídka pracovat jako au pair v Anglii, kterou také přijala. Bohužel tato zkušenost nebyla pozitivní a Milena se musela po dvou měsících vrátit. Nyní tedy nemá ani brigádu ani práci.

Rodinná anamnéza

Milena bydlí sama s maminkou Ivanou. Tatínek se od nich odstěhoval, když byly Mileně 3 roky a ony dnes ani neví, kde žije. Na Milenu nepřispívá od jejich 15 let, zároveň o ni nejeví žádný zájem. Maminka tedy zabezpečuje rodinu sama. Jelikož pracuje jako kuchařka ve školní jídelně, nemají to tyto ženy v domácnosti jednoduché. Milena však tvrdí, že maminka jí obstará vše, o co si řekne. Nechce, aby nijak strádala oproti ostatním kamarádům. Kvůli tomu, že je Milena nezaměstnaná, se doma nehádají. Prarodiče spíše mrzí, že si Milena s maminkou nemohou dovolit více. Občas se snaží pomáhat finančně, jindy zase společně hledají Mileně vhodné pracovní nabídky.

Uvedení do případu

Mladá respondentka má, co se týče budoucího povolání, v hlavě jasno. Ráda by zůstala pracovat v oboru, tedy jako obchodnice či asistentka prodeje. Uvědomuje si však, že tato práce mnohdy není dostatečně finančně ohodnocena, a tak by nabídku v jiném oboru neodmítla. Byla by schopna pro práci něco obětovat, avšak kvůli jakési závislosti na své matce, kterou si díky odjezdu do Anglie maminka vybudovala, si nemůže dovolit velké změny, jako je přestěhování se. Zároveň kvůli špatným předešlým zkušenostem moc neuvažuje o práci v zahraničí, i když tam má spoustu přátel. Autorce sdělila, že by byla ochotna pracovat na směny, klidně i v noci. V tomto ohledu je flexibilní.

Příčinu nezaměstnanosti vidí slečna Milena v tom, že nemá dostatek praxe, je mladá a nezkušená. Myslí si, že ve svých 20 letech nemá moc co nabídnout. Právě kvůli praxi jí nevyšel předešlý pracovní pohovor v obchodě s potravinami. Manažerka prý upřednostnila ženu, která v obchodě pracovala celý svůj život.

Autorka položila Mileně otázku, jak odpovídá, když se lidé zeptají na práci. Na tuto otázku odpověděla, že se snaží jim vždy vysvětlit, že to není její chyba. Nemůže přece za to, že je mladá a nemá kde získat dostatečnou praxi. V této souvislosti se spíše cítí smutná a malinko našťvaná, když si uvědomí, kolik úsilí do studia vložila. Sama autorce sdělila, že studovat obor obchodnice, není ani zdaleka tak lehké, jak by se mohlo zdát. Na vysokou školu se hlásit dále nechce z více důvodů. Myslí si, že by školu nedodělala a zároveň na ni nemá dostatek financí.

Zhoršení zdravotního stavu se Mileny zatím prý moc netýká. Problémy pocítuje spíše se spánkem, protože má často převrácený den. Přes den se nudí, a tak hodně spí. V noci se pak jen převaluje a ráno jí z toho bolí hlava. Autorce se svěřila s tím, že často usíná ve stresu, hlavně v ty dny, kdy je třeba něco zaplatit. Tíží ji, že si často musí peníze půjčovat od své matky, která jako samoživitelka také nemá peníze nazbyt. Pohyb, který se jí kvůli nezaměstnanosti moc nedostává, kompenzuje tak, že chodí s maminkou tančit zumbu. Celou situaci se i přesto snaží brát s nadhledem. Ví, že pracovat bude celý život a dva roky jsou proti němu opravdu jen zlomek. K alkoholu a jiným návykovým látkám Milena nevzhlíží. Občas si s maminkou otevrou láhev vína a polemizují nad tím, jak je to v této situaci těžké, avšak obě ví, že problémy se závislostí nevyřeší. Nikdy jí zatím nenapadlo, že by v této fázi její život neměl smysl.

Do společnosti Milena moc nechodí. Snaží se stýkat se svými přáteli spíše u nich doma, aby si na zábavu nemusela půjčovat peníze od maminky. Nejraději však tráví čas právě s ní, občas si společně zajdou za kulturou.

Na zaměstnanosti Milena ze začátku viděla mnoho kladů, jako na příklad delší prázdniny a žádné povinnosti. Nyní sama přiznává, že jakýsi řád, kdy musela vstávat a něco udělat, jí teď naprosto chybí a autorce sama odpověděla, že nikdo na světě nechce být dlouhodobě nezaměstnaný.

Komentář autorky

Autorka z tohoto rozhovoru vycítila, že je Milena ještě v mnohých věcech nejistá. Možná by ji pomohlo, kdyby si uvědomila, že ve svých 20 letech je již třeba snažit se osamostatnit. S maminkou nemůže žít celý život jen kvůli toho, že je maminka na své dceři závislá. Určitě by ani ona nechtěla Mileně bránit v pracovních příležitostech. Autorka také s Milenou probrala špatný zážitek v zahraničí. Na jedné špatné zkušenosti nelze postavit celou budoucnost. Milena přiznala, že některé věci v Anglii tak špatné nebyly a kdyby prý měla být ještě dlouhou dobu nezaměstnaná, o práci v zahraničí by možná začala zase uvažovat.

8. kazuistika

Patrik, 22 let

Osobní anamnéza

Patrik je vyučený dvaadvacetiletý automechanik, který se o práci uchází již 2 roky. Bydlí sám v Karviné a jeho pracovní příležitosti byly pouze dvě. Obě se vázaly ke studiu, kdy škola měla smlouvu s automobilovým servisem, kde Patrik vykonával svou praxi. Praxe byla placená, proto žádnou jinou brigádu hledat nemusel. Po vyučení se však zařadil k vysokému procentu nezaměstnaných absolventů a práci si dodnes nemůže najít, i přesto, že toto povolání patří k těm žádaným.

Rodinná anamnéza

Patrik bydlí sám v bytě 0 + 1, více si dovolit nemůže. Maminka Erika bydlí s přítelem Tomášem v jiném městě, tatínek Jan se odstěhoval za roční práci do zahraničí. Oba rodiče se však snaží synovi pomáhat jak finančně, tak po psychické stránce. Maminka je sama nezaměstnaná, proto je její pomoc dosti omezená. Patrik se autorce rozpovídal o tom, že když se sejde celá rodina, často řeší téma práce a, i když chtějí synovi pomoci, někdy se konverzace vyvíjí spíše konfliktně. Maminka si občas

myslí, že její syn nehledá práci tak aktivně, jak by měl. Patrik by si moc rád našel přítelkyni, ale kvůli nezaměstnanosti má teď dost snížené sebevědomí.

Uvedení do případu

Patrika práce automechanika hodně naplňovala. Automobilům rozumí a rád by v tomto oboru do budoucna zůstal. Jeho snem je otevřít si vlastní, byť malý, autoservis. Kdyby mu však někdo nabídnul práci v oboru jiném, z finančních důvodů by ji neodmítnul. Přiznal se autorce, že by vzal jakoukoliv práci, která by mu přišla pod ruku.

Jako důvod jeho nezaměstnanosti uvedl Patrik zejména region, ve kterém bydlí. Karviná je město s vysokými čísly nezaměstnaných. Automechaniků je vyučených opravdu hodně, bohužel místa jsou omezená. Sám zastává názor, že se na takováto místa dostávají lidé přes známosti. V servise pracuje většinou málo zaměstnanců, proto není možné pokrýt všechny absolventy.

Co se týče zdravotního stavu, Patrik velice často zažívá pocity úzkosti a deprese. Nese tuto situaci těžce a cítí se kvůli ní dost unavený. Autorce řekl, že někdy vážně postrádá smysl života a jeho život naplňuje spíše smutek, než radost ze života. Fyzičku tento chlapec ale má. Závodně hraje fotbal a snaží se udržovat v dobré kondici. Už kvůli fotbalu a omezeným financím by své problémy nemohl a nechce řešit pomocí alkoholu a jiných návykových látek. Snaží se svou situaci řešit raději tak, že každý týden navštěvuje internetové stránky s nabídkami práce. Mimo to se na své blízké často obrací s pomocí při hledání. Patrik ví, že by přijal jakoukoliv práci, klidně i práci na černo.

Přátel má kolem sebe mnoho, avšak moc času ve společnosti s nimi, hlavně kvůli financím, netráví. Přátelé to chápou, neboť se většina z nich nachází ve stejné situaci, jako on. Sejdou se proto vždy u něho doma, kde je stejně celý den sám a hrají hry na počítači nebo si jen tak povídají. Patrik se autorce svěřil s tím, že hlavně přátelé mu dodávají energii a kvůli jejich pomoci odolává špatným myšlenkám. Často spolu probírají téma zaměstnání a snaží se si navzájem pomáhat s hledáním vhodných pracovních příležitostí.

Dvaadvacetiletý fotbalista věří, že si svou práci snů najde a bude se mít mnohem lépe, než se právě má. Nechtěl by být dlouhodoběji nezaměstnaný, už teď mu dva roky přijdou docela dost. Rád by si našel přítelkyni, přestěhoval se a zabezpečoval domácnost bez známek stresu. Přál by si, aby na něj co nevidět byla maminka pyšná. Na nezaměstnanosti nevidí klady, snad jen spoustu volného času, jenže ten mnohdy využívá k přemýšlení, a to vede spíše ke špatným náladám.

Komentář autorky

Patrik se řadí k těm respondentům, kteří osobně pocítují psychologické důsledky nezaměstnanosti. Podle autorky se vyučil v oboru docela příznivém. Automechanik, je přeci povolání v dnešní moderní době, kdy má každý nejméně jedno auto, žádoucí. Velkým problémem Patrika je však město, ve kterém žije. Podle autorky by bylo vzhledem k tomu, že absolvent nemá téměř žádné závazky, vhodné, aby si začal hledat práci i v jiných městech. Nabízí se zde možnost najít si práci a přestěhovat se k mamince s jejím přítelem a ušetřit tak alespoň na nájemném. O této variantě by měl mladý muž určitě více přemýšlet.

9. kazuistika

Tereza, 21 let

Osobní anamnéza

Rozhovor se sympatickou slečnou Terezou probíhal u ní doma.

Jedenadvacetiletá Tereza vystudovala střední odborné učiliště, kde se vyučila jako cukrářka. Půl roku po vyučení, kdy ve svém rodném městě nemohla najít práci, se rozhodla odjet pracovat do Anglie. V Anglii působila rok jako au pair v jedné rodině. Bohužel se kvůli zdravotnímu stavu své babičky musela vrátit domů a do Anglie už zpátky nevycestovala. Nyní takto zahozené příležitosti lituje, neboť se v Karviné, kde bydlí, snaží najít si práci už 8 měsíců. Situace s hledáním práce se nyní Tereze malinko

zkomplikovala a oddálila, neboť se před 3 měsíci dozvěděla, že bude neplánovaně matkou. S pohovory, jako takovými, slečna nemá žádné zkušenosti. Přes půl roku již nebyla k pohovoru ani pozvána.

Rodinná anamnéza

Tereza bydlí se svou matkou Renátou a tatínkem Mojmírem v malém bytě v centru Karviné. Má ještě mladší sestru Ivanku, která v září nastupuje do první třídy. Rodiče se snaží své dceři pomáhat a obzvláště se nehádají. Bohužel kvůli sestře nemohou Tereze pomáhat finančně až tak, jak by chtěli. Kvůli těžké situaci s nezaměstnaností a navíc teď i s neplánovaným těhotenstvím Tereza autorce sdělila, že má pocit, že se s tatínkem od sebe trošku oddálili. Konflikty prý ale tatínek Mojmír zvláště nevyhledává.

Tereza čeká miminko s přítelem Radkem, se kterým je teprve půl roku. Radek má 26 let a pracuje jako horník. Chtěli by se odstěhovat do svého bytu, avšak tento plán nyní z finančních důvodů není realizovatelný.

Uvedení do případu

Pod pojmem ideální práce si každý představí něco jiného. Slečna Tereza má v odpovědi jasno. Chtěla by pracovat tak, aby se za ní rodina a její dítě nemuselo nikdy stydět a tak, aby její výplata pokryla náklady a dítě nemuselo strádat. Pro práci by ale, jak sama řekla, nic kromě času neobětovala. Ráda by také pracovala mimo vystudovaný obor. Nyní, po dvou letech, se dívá na celé své studium jinak. Když se s autorkou zavzpomínala, uvědomila si, že vlastně na tento obor nastoupila jen kvůli tomu, že na něj šly i její nejlepší kamarádky. Jelikož má ráda děti, ráda by pracovala s nimi. Bohužel na takovou práci nemá dostatečné vzdělání.

Příčinou nezaměstnanosti u této slečny je tedy nejspíš špatně zvolený obor, ve kterém nadále působit nechce, ale také to, že jsou její možnosti nyní omezené. Sama dala autorce za pravdu, že si nyní kvůli těhotenství zaměstnání ani nehledá.

Nějaké problémy se zdravím se na Tereze určitě projeví. Jednalo se spíše o problémy duševní. Vzpomněla si na chvíli, kdy ji rozbřečelo už jen to, že si její zaměstnané kamarádky mohly koupit třeba novou zimní bundu a ona si kvůli financím oblékala pořád tu starou. Kolem peněz se, jak je již známo, točí hodně problémů a mladá těhotná dívka je nese někdy obzvláště těžce. Přiznala, že jí trápí časté deprese, a to zejména v těch chvílích, kdy se o nezaměstnanosti baví s rodinou či se svými přáteli. Přijde si pak před nimi mnohdy méněcenná. Tereza autorce přiznala, že se za to, že je nezaměstnaná a brzy bude maminkou, stydí. Když se jí lidé ptají, jaké má zaměstnání a jak to bude zvládat, často raději odvádí pozornost, protože přiznat nynější situaci je pro ni těžké.

Pohyb se snažila kompenzovat cvičením doma. Když byla v pubertě, hodně ji bavila gymnastika, kterou se snažila praktikovat i doma nebo u babičky na zahradě. Dnes však musí myslet na to, že je těhotná a některé věci musí omezovat. Nyní by jí ani v nejhorších chvílích nenapadlo řešit tuto situaci alkoholem či jinými návykovými látkami.

Společnost, budoucí maminka, z finančních důvodů nevyhledává. Tvrdí, že raději penízky ušetří a kamarádky si pozve k sobě domů. Přátele o situaci Terezy ví a snaží se jí pomoci s hledáním brigády na pár hodin, neboť kamarádky si zatím přivydělávají také pouze brigádně.

Naději Tereza pomalu, ale jistě ztrácí. Tvrdí, že když si nenašla práci teď, s dítětem to půjde dvakrát hůře. Budoucnosti se bojí a nechce si ani představovat, že by byla celoživotně nezaměstnaná. Sama uznává, že taková situace může nastat. To, že nepracuje, pro dívku nepředstavuje žádné výhody, spíše naopak.

Komentář autorky

Radit budoucí mamince Tereze, je v této situaci obzvláště obtížné. Jelikož je těhotná, nemůže si najít práci na stálý úvazek a po pár měsících z něj hned zase odejít. Mohla by si však najít nějakou práci na částečný úvazek a vyřešit tak alespoň problémy s přispíváním na domácnost svých rodičů. Tatínek by tuto variantu určitě uvítal a možná

by se vztahy mezi otcem a dcerou zase malinko upevnily, což by Tereze přidalo alespoň po psychické stránce, a to je v její situaci možná nejdůležitější.

10. kazuistika

Věra, 25 let

Osobní anamnéza

Věra bydlí v Karviné, v říjnu oslavila své 25. narozeniny. Rozhovor s ní probíhal v prostředí jejího domova. Bydlí ještě s rodiči, ale v létě by se chtěla přestěhovat ke svému příteli na venkov. Před dvěma lety vystudovala Slezskou univerzitu v Opavě, obor mezinárodní vztahy. Bohužel v tomto zaměření nemůže již rok sehnat práci. Uvedla, že po ní na pohovorech většinou chtějí praxi a tu bohužel nemá, neboť na Slezské univerzitě probíhala výuka pouze přednáškově a praxe povinná nebyla. Co se týče jejich předešlých pracovních příležitostí, občas doučovala angličtinu své známé či studenty, kteří z anglického jazyka maturovali. Jednalo se tedy spíše o přivýdělek a ten jí k vyžití nestačí.

Rodinná anamnéza

Slečna Věra bydlí zatím stále u rodičů s maminkou Evou a tatínkem Petrem. Její sestra Petra s nimi bydlí jen občasně, neboť bydlí v Anglii. Věra již rok udržuje harmonický vztah se svým starším přítelem Františkem, ke kterému se chce v létě přestěhovat. Sama o rodině mluvila, jako o své opoře v situaci, kdy je nezaměstnanou. Ví, že se díky rodině nedostane do příliš tíživé situace, neboť právě rodina a přítel jí pomáhají jak finančně, tak po emotivní stránce. Konflikty kvůli nezaměstnanosti prý u nich doma vůbec neřeší.

Uvedení do případu

Věra autorce tvrdila, že nemá zatím ucelené představy o tom, jak by měla její práce vypadat, aby v ní vydržela celý život. Chtěla by pracovat v oboru, neboť jí toto zaměření bavilo. I přesto přemýšlela, že by si začala hledat práci jiného typu, záleželo by však nejvíce na tom, jak by ji ohodnotili finančně. Na autorčinu otázku, co by byla ochotna obětovat kvůli práci, odpověděla, že nic. Zastává názor, že je lepší být zdravá a šťastná než bohatá a úspěšná.

Za důvod své nezaměstnanosti označuje slečna Věra špatný výběr oboru, který vystudovala a také již zmiňovaný nedostatek praxe. Před lidmi se nestydí přiznat, v jaké situaci se nachází, ovšem sama uvedla, že cítí jakési rozhořčení. Opravdu ji mrzí fakt, že studovala takto těžký obor a nyní musí být zaevidovaná na úřadě práce.

Co se týče zdravotního stavu, Věra nepocituje zatím žádné zhoršení. Uvedla však, že se cítí dobře hlavně díky jejímu vegetariánskému stravování, a také kvůli tomu, že si pohyb kompenzuje jinak, např. jezdí na kole, běhá či doma cvičí jógu. Problémy se stresem na sobě zatím vůbec nepocituje a v noci se jí usíná klidně. Jako každý člověk již řešila otázku smyslu života bez práce, avšak méněcenná či zbytečná si určitě nepřijde. Ani kvůli nezaměstnanosti nemá blízko k alkoholu či jiným návykovým látkám ba naopak snaží se žít zdravě.

Do společnosti chodí průměrně jednou týdně a stýká se hlavně s pracovními lidmi. O práci se raději prý moc nebaví, neboť je jim líto, že je jejich kamarádka nezaměstnaná.

Slečna Věra je přesvědčena o tom, že si práci brzo najde a neumí si představit, že by měla být nezaměstnanou celý život. Nedávno se hlásila na pozici asistentky v jedné mezinárodní firmě, bohužel jí bylo sděleno, že na daný post nemá dostatečnou praxi. Nabídnuli jí stáž, bohužel až v Praze. Jelikož byla neplacená, Věra musela odmítnout, neboť nemá dostatek finančních prostředků na to, aby absolvovala měsíční stáž a zároveň si hradila ubytování a vše s tím spojené. Autorce sdělila, že to byl první pohovor na pozici v oboru, který vystudovala a dalších se nebojí. Pár zkažených

pohovorů pro ni nic neznamená. Dokonce na nezaměstnanosti nachází i pozitiva, jako je více času na přátele a na úklid domácnosti.

Komentář autorky

Věra patří k těm starším respondentům a také k těm, kteří mají o své budoucnosti spíše jasno. Chce se přestěhovat ke svému příteli, což by pro ni mohl být krok ku předu. Lze říci, že město Karviná není zrovna nejlepším zdrojem pracovních příležitostí pro mladé lidi a v jiných městech by tomu mělo být jinak. Pokud by se absolventce ani v jiném městě nedařilo najít si práci, společně s autorkou uvažovala nad možností odstěhovat se za svou sestrou do Anglie, což by také mohla být dobrá změna. To je však v tuto chvíli pro Věru jen pouhá myšlenka. Zatím se chce držet svého cíle přestěhovat se ke svému příteli a najít si práci tam v čemž ji autorka popřála mnoho štěstí a věří, že jí to vyjde.

3.3 Verifikace hypotéz

Aby mohla být vyhodnocena hypotéza hlavní, musela nejprve autorka vyhodnotit všechny tři vedlejší hypotézy, které se k hypotéze hlavní vztahují.

Vyhodnocení VH1:

VH1: Mezi nejčastější psychologický důsledek nezaměstnanosti u respondentů patří stres a zhoršený zdravotní stav.

K vyhodnocení této hypotézy byly nápomocny odpovědi na tyto otázky:

- Pociťujete od té doby, co jste nezaměstnaná/nezaměstnaný zhoršení svého zdravotního stavu? Jaké?
- Usínáte spíše klidně nebo ve stresu?
- Přemýšlela/přemýšlel jste někdy o tom, že váš život bez práce postrádá smysl?

Alena nepocituje zhoršení zdravotního stavu, což se o stresu u ní říci nedá. Před spaním často přemýšlí nad prací a kvůli toho usíná ve stresu. O ztrátě smyslu života bez práce, již ne jednou přemýšlela.

Alexandr to se zdravotním stavem má podobně, jako slečna Alena. Zatím na sobě nepocituje výrazné zhoršení. Ve stresu usíná poměrně často a to zejména v té době, kdy je třeba zaplatit všechny závazky. Nad otázkou smyslu života bez práce zatím naštěstí mladý Alexandr neuvažoval.

Denis je velmi pozitivně laděný fotbalista, který se udržuje v kondici a v naprosto výborném zdravotním stavu. Se stresem zatím nemá žádné zkušenosti. Nad ztrátou smyslu svého života nikdy nepřemýšlel.

Karla trpí kvůli nezaměstnanosti častými depresemi a autorce přiznala, že se mnohdy potýká s otázkou smyslu života.

Lukáš v době své nezaměstnanosti nabral na váze přes 15kg. Zdravotní komplikace se rychle projeví v podobě náběhu na cukrovku a ucpávání žil. Kvůli finančním problémům se také mnohdy potýká se stresem. Prošel si obdobím, kdy se octl, jak sám říká, na dně. V této chvíli často řešil, zda má jeho život smysl.

Marek patří k těm šťastlivcům, kteří na sobě prozatím nezaznamenali zhoršený zdravotní stav ani příznaky stresu. Jediné zhoršení pocituje v pracovních návycích. Přiznal však, že otázku smyslu života ze začátku řešil velmi často.

Milena mívá kvůli nezaměstnanosti problémy se spánkem, což ji pak přes den vysiluje. Jiné zhoršení po zdravotní stránce Milena neuvedla. Ve dnech, kdy je třeba něco zaplatit, respondentku trápí stres. Situaci, kdy nemá práci, se však snaží brát s nadhledem a smysl života stále ještě nachází.

Patrik osobně kvůli nezaměstnanosti bojuje s depresí a s úzkostnými pocity. Snaží se udržovat alespoň v dobré kondici, a to především kvůli fotbalu. V poslední době postrádá smysl života.

Tereza autorce přiznala, že si kvůli nezaměstnanosti přišla až psychicky labilní. Zdravotní stav se tedy zhoršil zejména po psychické stránce. Nad otázkou smyslu života prý uvažuje tak často, jako ostatní lidé.

Věra zvládá svou situaci s nadhledem. Možná právě díky tomu na sobě nepocítuje žádné zhoršení zdravotního stavu. Dokonce odolává i stresu. Vede smysluplný život a otázky se ztrátou smyslu života nikdy neřešila.

Z výsledků tedy vyplývá, že zhoršení zdravotního stavu sice pocítují pouze 5 z 10 respondentů, stres však řeší téměř všichni z nich, a to konkrétně 7 z 10. Smysl života kvůli nezaměstnanosti postrádá 6 z 10 respondentů.

Autorka tuto hypotézu vyhodnotila jako potvrzující, neboť je stres pro respondenty opravdu jeden z nejvíce se vyskytujících nepříznivých důsledků nezaměstnanosti.

Tato hypotéza byla potvrzena.

Vyhodnocení VH2:

VH2: Polovina respondentů má vlastní zkušenost se sociálně patologickými jevy právě v důsledku nezaměstnanosti.

K této hypotéze je vázána zejména tato otázka:

- Našla/našel jste někdy pomoc v alkoholu či jiných návykových látkách?

Alena: Řešení problémů, týkajících se nezaměstnanosti, by slečna Alena nikdy nehledala v alkoholu či návykových látkách. Bylo by to v rozporu s její vírou.

Alexandr: Alexandr zastává názor, že nezaměstnanost se dá řešit i jinak, než pomocí alkoholu či návykových látek.

Denis: Mladý fotbalista taktéž řešení nezaměstnanosti nevidí v požívání alkoholu a návykových látek.

Karla: Respondentka Karla nemá žádné zkušenosti s užitím návykových látek či alkoholických nápojů.

Lukáš: Lukáš se autorce přiznal, že své problémy se zaměstnaností, v jednom období svého života, pomocí alkoholu řešil, a to docela často. Nic mu nepomáhalo tak, jako návštěva hospody.

Marek: Marek si občas s přáteli na pivo zajde, určitě však tím neřeší problémy, které díky nezaměstnanosti nastávají. Zná svou míru alkoholu a návykové látky obecně nepovažuje za řešení svých problémů.

Milena: Ani pro tuto respondentku nejsou návykové látky řešením.

Patrik: Patrik je sportovec, který se návykovým látkám a alkoholu doslova vyhýbá.

Tereza: Respondentka Tereza k alkoholu nemá žádný vztah. Návykové látky také ještě neokusila. Ani tato situace její názor na návykové látky nezměnila.

Věra: Věra se snaží dodržovat zdravý životní styl. Už z toho důvodu nekonzumuje alkohol. O návykových látkách prý nikdy neuvažovala.

Pouze respondent Lukáš potvrdil svou zkušenost s patologickými jevy, konkrétně s konzumací alkoholu. Problémy vyplývající ze situace bez práce, ve které se nacházel a stále nachází, řešil alkoholickými nápoji. Ostatní respondenti nemají k návykovým

látkám a jiným závislostem téměř žádný vztah. Zkušenosti s patologickými jevy tedy nemají.

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Vyhodnocení VH3:

VH3: Většina respondentů osobně pocituje sociální izolaci v důsledku nezaměstnanosti.

K vyhodnocení této hypotézy posloužily odpovědi na tyto otázky:

- Jak často chodíte do společnosti?
- Setkáváte se s lidmi, kteří jsou spíše pracovně aktivní či také nemají práci?

Alena: Společnost navštěvuje Alena díky svým zálibám poměrně často. Stýká se především s pracovně aktivními a práce patří k tématům, kterým se Alena vůbec nevyhýbá.

Alexandr: Se svými přáteli se schází vždy alespoň dvakrát týdně. Jelikož jsou všichni pracovně aktivní, je to někdy obtížné, ale společný čas si na sebe najdou.

Denis: Do společnosti Denis moc nechodí, s přáteli se však stýká poměrně často vždy u něj doma. Většina přátel ještě studuje, jen část z nich už práci má.

Karla: Do společnosti se svými přáteli chodí často. Přátelé jsou pro Karlu velmi důležití. Společně rádi navštěvují na příklad čajovnu. Karla uvedla, že někteří přátelé práci mají, jiní ji také hledají.

Lukáš: Se společnými přáteli občas Lukáš se svou přítelkyní vyrazí do dobré restaurace či jen tak do kina. Bohužel jsou finance omezené, a proto se již s přáteli nestýkají tak často, jako tomu bylo předtím, když oba práci měli. Známi Lukáše jsou pracovně aktivní.

Marek: Společnost navštěvuje Marek s přáteli poměrně často. Průměrně dvakrát až třikrát týdně, když kamarádi mají volno.

Milena: Do společnosti Milena moc nechodí. Snaží se stýkat se svými přáteli spíše u nich doma, aby si na zábavu nemusela půjčovat peníze od maminky.

Patrik: Patrik má kolem sebe mnoho přátel, avšak moc času ve společnosti s nimi, hlavně kvůli financím, netráví. Přátelé to chápou, neboť se většina z nich nachází ve stejné situaci, jako on.

Tereza: Společnost, budoucí maminka, z finančních důvodů nevyhledává. Tvrdí, že raději peníze ušetří a kamarádky si pozve k sobě domů.

Věra: Do společnosti chodí, kvůli nedostatku času, průměrně jednou týdně a stýká se hlavně s pracovně aktivními lidmi.

Z 10 respondentů jeví známky sociální izolace 5 z nich, tedy polovina. Podmínka většiny (60 %) nebyla splněna.

Poslední vedlejší hypotéza se tedy nepotvrdila.

Vyhodnocení HH:

Nezaměstnaní absolventi z 60 % osobně pociťují psychologické důsledky nezaměstnanosti.

K určení hlavní hypotézy bylo potřeba analyzovat odpovědi více otázek. Mezi určující otázky patřily:

- Jak často přemýšlíte nad tím, co budete dále bez práce dělat?
- Pociťujete od té doby, co jste nezaměstnaná/nezaměstnaný zhoršení svého zdravotního stavu? Jaké?

- Usínáte spíše klidně nebo ve stresu?
- Provází vaši tíživou situaci časté hádky s rodinou na toto téma?
- Našla/našel jste někdy pomoc v alkoholu či jiných návykových látkách?
- Přemýšlela/přemýšlel jste někdy o tom, že váš život bez práce postrádá smysl?
- Cítíte se bez práce méněcenná/méněcenný a zbytečná/zbytečný?
- Jak často chodíte do společnosti?
- Věříte stále v to, že práci brzy najdete či po každém neúspěšném pohovoru vaše naděje klesá?
- Našla/našel byste na nezaměstnanosti nějaké klady?

Vyhodnocení hlavní hypotézy bylo obzvláště obtížné. Bylo třeba vyhodnotit každou otázku zvlášť a poté ji zpracovat celkově.

Alena

Odpovědi Aleny byly v mnohých případech kladné, avšak vzhledem k hypotéze byla slečna Alena vyhodnocena jako ta respondentka, která psychické důsledky nezaměstnanosti osobně pociťuje. Lze uvést, že se potýká se stresem, často přemýšlí, co bude bez práce dále dělat, občas uvažovala nad otázkou smyslu života a někdy si přijde bez práce zbytečná.

Alexandr

Alexandr byl také zařazen k těm absolventům, kteří na sobě osobně pociťují důsledky nezaměstnanosti. Poměrně často usíná ve stresu, občas si také připadá zbytečný a nad tím, co bude bez práce dělat, uvažuje skoro každý den. Výhodné mu připadá pouze to, že má čas o sobě přemýšlet. Jiné klady jej ani nenapadají a nemyslí si, že by nějaké existovaly.

Denis

Denis se k odpovídajícím, kteří pociťují psychologické důsledky nezaměstnanosti, nezařadil. Nad otázkou, co bude bez práce dále dělat, moc neuvažuje, zdravotní problémy ani stres nepociťuje, smysl života stále nachází a zbytečný si nepřipadá.

Karla

Karlu lze vyhodnotit, jako tu respondentku, která psychologické důsledky nezaměstnanosti osobně také pociťuje, neboť se jí zhoršil zdravotní stav, potýká se se stresem, její situaci provází hádky s rodinou a občas polemizuje nad smyslem života bez práce.

Lukáš

Lukáš byl také zařazen k většině respondentů. Osobně pociťuje zhoršení zdravotního stavu, objevuje se u něj stres, nad situací bez práce uvažuje neustále, se svou rodinou se kvůli nezaměstnanosti občas hádá, řešení nezaměstnanosti našel i v alkoholu, zbytečný i méněcenný si také mnohdy přijde a naděje, že najde zaměstnání, u něj výrazně klesla.

Marek

Naopak Markovy odpovědi byly spíše kladné. Nad situací bez práce nepřemýšlí vůbec, zdravotní stav se u něj nezhoršil. Problémy se stresem nemá a zbytečný si také nepřijde.

Milena

Milena zato o nepříznivé situaci přemýšlí často, zhoršil se jí jak zdravotní stav, tak problémy se stresem. Mnohdy si přijde zbytečná a méněcenná.

Patrik

Patrik na sobě psychologické důsledky sám silně pociťuje. Často se potýká se stresem, díky němuž se mu zhoršil zdravotní stav. Nad prací přemýšlí často. Jeho situaci provází konflikty s rodinou, kdy si pak často připadá zbytečný. Postrádá smysl života bez práce.

Tereza

Tereza na sobě také pociťuje nepříznivé dopady nezaměstnanosti. Díky stresu se jí zhoršil zdravotní stav. Otec se jí, kvůli tomu, že je bez práce, vzdálil. Občas postrádá smysl života a přijde si méněcenná. Na nezaměstnanosti nenachází žádné klady.

Věra

Věru nelze jednoznačně zařadit k těm, kteří pocítují psychologické důsledky nezaměstnanosti. Zhoršení zdravotního stavu nepocítuje a problémy se stresem nemá. Nad situací, ve které se nachází, přemýšlí pouze občas. Zbytečná si v žádném případě nepřipadá a na nezaměstnanosti nachází mnohdy více kladů.

Lze tedy říci, že bylo splněno pravidlo 60 %, a proto ***byla hlavní hypotéza potvrzena***. Pouze 3 respondenti, konkrétně Denis, Marek a Věra se nedají zařadit k těm absolventům, kteří by osobně pocítovali psychologické důsledky nezaměstnanosti.

3.4 Diskuze

Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí. Konkrétně do části teoretické a do části empirické.

Co se týče části teoretické, autorka označila literaturu k tomuto tématu jako dostatečnou. Všechny potřebné informace ze zdrojů získala. Problematika nezaměstnanosti je popsána opravdu kvalitně.

Empirická část je tvořena dvěma oddíly. V prvním oddíle autorka realizovala výzkum pomocí dotazníkového šetření. K výzkumu byly stanoveny hypotézy, které se pomocí rozhovoru snažila autorka vyhodnotit. Hlavní hypotéza byla zadána takto: *„Nezaměstnaní absolventi z 60 % osobně pocítují psychologické důsledky nezaměstnanosti.“* K hlavní hypotéze se vztahovalo hned několik odpovědí, podle kterých pak byla hlavní hypotéza potvrzena.

Odpovědi respondentů dále potvrdili i první vedlejší hypotézu, která byla stanovena takto: *„Mezi nejčastější psychologický důsledek nezaměstnanosti u respondentů patří stres a zhoršený zdravotní stav.“* Se stresem se potýká celkem 7 dotazovaných z celkového počtu 10 respondentů. Co se ale týče zhoršení zdravotního stavu, to pocítuje pouze 50 % z nich. Autorka však při zadávání hypotézy byla přesvědčena, že se tato hypotéza potvrdí 100 %. Domnívala se, že zdravotní stav se

kvůli tíživé životní situace, zhorší všem respondentům, proto výsledkem byla mile překvapena.

Druhá vedlejší hypotéza se týkala sociálně patologických jevů. To, že polovina respondentů má vlastní zkušenost se sociálně patologickými jevy právě v důsledku nezaměstnanosti, nebylo potvrzeno. Vyvrácením této hypotézy byla autorka potěšena, neboť sama k alkoholu a návykovým látkám žádný vztah nemá. Alkoholová závislost se z důvodu nezaměstnanosti objevila pouze u jednoho respondenta. Ostatní na otázky ohledně návykových látek odpovídali jednoznačně, a to tak, že v nich řešení svých problémů nenachází, a to i přesto, že by se takto jejich problémy řešit daly.

Poslední vedlejší hypotéza týkající se sociální izolace, byla vyvrácena. Většina, kterou si autorka definovala jako 6 z 10 respondentů, měla podle autorčiny domněnky osobně pociťovat sociální izolaci kvůli nezaměstnanosti. Lze říci, že z odpovědí respondentů je zřejmé, že sociální izolaci v důsledku nezaměstnanosti pociťuje pouze 5 z nich. Ostatní respondenti v rozhovorech uvedli, že společnost navštěvují poměrně často a ani nezaměstnanost jim v sociálním kontaktu nebrání.

Dá se říci, že výsledky výzkumu v mnohých případech autorku překvapily. Některé odpovědi na jednotlivé otázky autorka opravdu nečekala. Konkrétně lze uvést případ, kdy respondenti uváděli hned několik kladů u nezaměstnanosti. Autorka tak dospěla k názoru, že mladí lidé neuvažují nad situací bez práce tak černě, jako ostatní nezaměstnaní. Mnoho z respondentů svou naději ani po neúspěšných pohovorech stále neztrácí a věří, že svou vysněnou práci brzy najdou. Téměř všichni z nich si ani nepřipouští, že by mohli být nezaměstnanými ještě delší dobu. Na jednu stranu je dobré, že si takovéto problémy někteří nepřipouští a udržují se v duševní pohodě, ale na druhé straně by si respondenti měli uvědomit, jak vážná situace bez práce je. Autorka byla zklamána zejména u odpovědí na otázku, co by byli nezaměstnaní absolventi obětovat proto, aby svou práci dostali. Nepřemýšlela o tom, že by někdo mohl uvést v takové situaci, v jaké se nachází, odpověď, že by neobětoval nic. Takovéto odpovědi změnily autorčin pohled na věc.

Závěrem lze z výsledků výzkumu říci, že se situace za několik let rapidně změnila. Dříve si to lidé bez práce nedokázali ani představit. Nemohli by být nezaměstnaní, neboť by neměli z čeho živit nejen sebe, ale i své rodiny. Srovnat lze i tehdejší příklad, kdy neměl práci muž či mládenec, co by živil rodinu. Společnost se na něj dívala skrz prsty a doma vznikalo nemálo konfliktních situací. Sám nezaměstnaný se za sebe styděl a nechtěl, aby tato situace dále přetrvávala. A jak je to nyní? Chlapec vystuduje a nastává čas, kdy by si měl hledat práci. Po pár neúspěšných pohovorech jeho naděje klesá, avšak tím, že je nyní nezaměstnaný, si hlavu obzvláště neláme. Rodiče jej přeci podporují jak psychicky tak finančně. Nemá se mu téměř co stát. Čas se vleče a absolvent proto, aby získal svou práci, dělá méně a méně. Ví, že má své zázemí a určitou podporu. O doplnění znalostí či dovedností moc nepřemýšlí. Nechce se mu obětovat pro práci více času než je potřeba. Raději se věnuje svým zálibám, občas si hledá vhodnou pracovní pozici. Ta však musí být dobře finančně ohodnocena. Nebude přece dojíždět, když třetinu své výplaty projezdí. Nástup do zaměstnání se tímto oddaluje a pracovní návyky se pomalu, ale jistě vytrácí. Autorka zastává názor, že by se mladým lidem mělo více připomínat, jak důležitá práce je. Děti se často opírají o zákon, který hovoří o nutnosti rodičů živit své dítě do té doby, dokud se nepostaví na své vlastní nohy. Věk jejich dětí v tomto případě není ohraničen, což může svádět někdy až k využívání vlastních rodičů. Autorka si nemyslí, že je pro mladé lidi přínosné, že je musí jejich rodiče finančně podporovat, možná právě naopak. Čím dříve si zkusí pracovat, tím rychleji obohatí své pracovní zkušenosti a budou mít, co nabídnout.

3.5 Shrnutí výzkumu a následná doporučení

Výzkum byl proveden formou dotazníkového šetření pomocí rozhovoru. Rozhovor obsahoval 26 otevřených otázek. Otevřené otázky byly zvoleny proto, aby měli respondenti prostor se k problematice dostatečně vyjádřit. Autorka se dotazovala na předešlé pracovní příležitosti, dosavadní zkušenosti na pohovoru, na příčiny jejich nezaměstnanosti, na představu o ideálním zaměstnání, také na to, co by respondenti byli pro práci schopni obětovat. Dále se dotazovala na rodinu, konkrétně pak na to, jakou pomoc respondent v rodině nachází či jestli často řeší problémy týkající se nezaměstnanosti. Další okruh otázek směřoval výhradně na respondenta. Autorka pokládala otázky týkající se zdravotního stavu, sociálně patologických jevů a sociální izolace od společnosti. Také ji zajímalo, zda odpovídající dokáže na nezaměstnanosti najít klady. Respondentů bylo celkem 10. Otázky jim byly kladeny ve stejném pořadí i počtu. Z odpovědí autorka zpracovala následně 10 kazuistik.

Kazuistiky byly zpracovány proto, aby mohla autorka správně vyhodnotit hypotézy, které si k výzkumu stanovila. Jednalo se o hypotézu hlavní a tři hypotézy vedlejší. Hlavní hypotéza byla stanovena takto: nezaměstnaní absolventi z 60% osobně pociťují psychologické důsledky nezaměstnanosti. Výzkum hlavní hypotézu potvrdil, neboť z odpovědí respondentů lze říci, že se jednalo dokonce o 70 %. Co se týče vedlejších hypotéz, ty tak jednoznačné nebyly. První vedlejší hypotéza byla sice potvrzena, ostatní dvě však nikoliv. Autorka z odpovědí respondentů zjistila, že mezi nejčastější psychologický důsledek nezaměstnanosti u respondentů patří stres a zhoršený zdravotní stav, což také ve své hypotéze předpokládala. Naopak domněnka o tom, že polovina respondentů má vlastní zkušenost se sociálně patologickými jevy právě v důsledku nezaměstnanosti, byla autorce jednoznačně vyvrácena. Poslední z vedlejších hypotéz se také nepotvrdila. Nebyla splněna podmínka většiny, kterou si autorka stanovila na 60 %. Respondentů, kteří osobně pociťují sociální izolaci v důsledku nezaměstnanosti, tedy nebylo 60 %, ale jednalo se pouze o 50 %.

Pro doplnění náhledu na celou situaci nezaměstnaných absolventů v Karviné, doplnila autorka svůj empirický výzkum o statistická data z Úřadu práce v Karviné.

Kdyby mohla autorka nezaměstnaným absolventům v této problematice něco doporučit, byla by to spíše rada týkající se rekvalifikací či kurzů. Domnívá se, že v dnešní době je nabídka kurzů pestrá a možností, jak si obohatit své dovednosti, je opravdu dost. V rozhovorech byla autorka mnohdy až zaražena tím, že mladí absolventi nejsou schopni pro své zaměstnání téměř nic obětovat. Ochota přihlásit se do nějakého z kurzů, se až na jeden příklad u nikoho neobjevila. Dále autorku překvapilo, že se u mnohých respondentů objevila taková odpověď, že si zvolili špatný obor studia a nadále nechtějí v tomto zaměření pracovat. Možná by jen stačilo více si promyslet, na jakou školu a konkrétní obor se přihlásit, v čem člověk vyniká, na co má a nemá talent a tím se tedy vyvarovat zbytečnému letitému studiu na středních a vysokých školách. Doba studia mohla být využita k účelnějším věcem, jako jsou ku příkladu stáže či kurzy k prohlubování znalostí a dovedností.

Autorka zastává názor, že se o problematice nezaměstnanosti hovoří poměrně málo. Uvítala by více veřejných diskuzí či více programů v médiích na toto téma. Nezaměstnanost je negativní jev celé společnosti. Je to jev, který nikdy nevymizí a měl by se mu věnovat dostatek času. Z rozhovorů vyplynulo, že se lidé za status nezaměstnaného stydí. Mnohdy však ani nevědí, co s tím nadále dělat a upadají tak do depresí a úzkostných stavů. Možná by pomohlo, kdyby na školách byla zavedena povinná praxe, která by se započítávala alespoň z části do praxe vyžadující pro danou práci. Pohovory nezaměstnaných absolventů často končí slovy, nemáte dostatečnou praxi, a to je velká škoda. Většina z nich by se na danou pozici hodila a nemohou přece za to, že jsou mladí a praxi si mnohdy nemají jak získat.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo analyzovat a vyhodnotit psychologické důsledky nezaměstnanosti u absolventů v Karviné. Práce byla rozdělena na část teoretickou a část empirickou.

V teoretické části v první kapitole autorka nejprve definovala nezaměstnanost a trh práce dle různých autorů. Dále popsala míru nezaměstnanosti a objasnila, jak se nezaměstnanost počítá. Do první kapitoly také zahrнула druhy nezaměstnanosti, obecně známé příčiny a také vypsala seznam ohrožených osob na trhu práce. Je zde popsána i forma pomoci pro nezaměstnané osoby, konkrétně tedy podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci. Vyzdvižena zde byla i významná instituce v této problematice Úřad práce.

Druhá kapitola byla zaměřena na psychologické důsledky nezaměstnanosti. Zde autorka uvedla několik kapitol, které se k problematice vztahují. Nejprve se zabývala otázkou nezaměstnanosti a zdraví u člověka, poté se zaměřila na rodinu vzhledem k této problematice, dále popsala problematiku ztráty statusu, sociální izolaci a na závěr této kapitoly uvedla problémy se sociálně patologickými jevy v důsledku nezaměstnanosti.

Bakalářská práce zahrnuje také část empirickou. V této části, autorka provedla dotazníkové šetření, v podobě rozhovoru. Rozhovor byl uskutečněn celkem s deseti respondenty. Respondenti byli absolventi středních a vysokých škol v Karviné, kteří jsou nyní nezaměstnaní. Z těchto rozhovorů dále byly zpracovány kazuistiky, které jsou v empirické části taktéž uvedeny. Díky kazuistikám mohla autorka práce vyhodnotit hypotézy, které si k výzkumu stanovila. Výzkumem bylo zjištěno, že 70 % uvedených respondentů, osobně pociťuje psychologické důsledky nezaměstnanosti. Hlavní hypotéza tedy byla potvrzena. K doplnění představy o nezaměstnaných absolventech v Karviné, jsou v empirické části také obsažena data, která autorce byla poskytnuta Úřadem práce v Karviné. Tato data se autorka snažila krátce vyhodnotit a dát tak čtenářům celkový náhled na počet nezaměstnaných absolventů v Karviné.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠOVÁ, Dana a kol., 2013. *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*. 5. vyd. Praha: Univerzita Jána Ámose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-037-2.

BUCHTOVÁ, Božena a kol., 2002. *Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-9006-8.

Český statistický úřad, 2009. *Trh práce v České republice*. 1. vyd. Praha: Český statistický úřad. ISBN 80-7223-177-4.

FARKOVÁ, Marie, 2009. *Dospělost a její variabilita*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2480-5.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2781-3.

KOLIBOVÁ, Helena a Alina KUBICOVÁ, 2005. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě. ISBN 80-7248-321-8.

KOWALSKÁ, Radomíra, 2014. *Ekonomika pro střední zdravotnické školy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5091-0.

MAREŠ, Petr, 1994. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-901424-9-4.

Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2001. *Evropská politika zaměstnanosti a sociální politika: Politika pro občany*. 1. vyd. Praha: Grátis. ISBN 80-86552-06-3.

PÍCHOVÁ, Irena. 1995. *K některým otázkám zaměstnanosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80 – 210 – 0906 – 3.

POTŮČEK, Martin, 1995. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-85850-01-X.

SLAMĚNÍK, Ivan, 2011. *Emoce a interpersonální vztahy*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3311-1.

STRÁDAL, Jiří a Helena ÚLOVCOVÁ, 1998. *Úvod do světa práce*. 1. vyd. Praha: FRAGMENT. ISBN 80-7200-289-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

EUGENE L. Thomas, Esther MCCABE and Jane E. BERRY, 1998. *Family Relations*. 1. vyd. National Council on Family Relations. PP 517-524.

Seznam použitých internetových zdrojů

Generální ředitelství Úřadu práce ČR 2014. O Úřadu práce ČR [online] 2015 [cit. 2014-12-30] Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

MANPOWER 2014. Nezaměstnanost mladých [online] 2014 [cit. 2014-12-26] Dostupné z: <http://www.manpower.cz/pruzkumy>

MARIKOVA, Petra 2015. Rekvalifikace s úřadem práce [online] 2015 [cit. 2014-12-28] Dostupné z: <http://www.icm.cz/rekvalifikace-s-uradem-prace>

MAŠÁTOVÁ, KATEŘINA 2014. Nezaměstnanost [online] 2014 [cit. 2015-1-3] Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/tiziva-socialni-situace/nezamestnanost.shtml>

MESEC.CZ, 1998 – 2015. Příčiny nezaměstnanosti [online] 2015 [cit. 2014-12-20] Dostupné z: <http://www.mesec.cz/dane/ekonomika/pruvodce/nezamestnanost/>

PRISPEVKY.CZ 2015. Podpora v nezaměstnanosti v roce 2015 [online] 2015 [cit. 2014-12-28] Dostupné z: <http://www.prispevky.cz/nezamestnani/podpora-v-nezamestnanosti>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Četnosti absolventů v porovnání s nezaměstnanými absolventy dle stupně vyučení	33
Tabulka 2: Četnost nezaměstnaných absolventů dle pohlaví.....	34
Tabulka 3: Četnost uchazečů o práci v porovnání s aktivním obyvatelstvem.....	34
Tabulka 4: Celkový počet uchazečů o práci pobírající podporu v nezaměstnanosti v porovnání s nezaměstnanými absolventy, kteří taktéž pobírají podporu v nezaměstnanosti.....	35

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Rozhovor	I
Příloha B – Písemný souhlas	II

PŘÍLOHY

Příloha A – Rozhovor

1. Jaký je váš věk a jaké jsou vaše dosavadní pracovní příležitosti?
2. Pokud jste již pracovala, jaká je příčina vaší nynější nezaměstnanosti?
3. Jak dlouho se již ucházíte o práci?
4. Jaká je vaše představa o zaměstnání, ve kterém byste měla/měl vydržet celý život?
5. Kdybyste dostala/ dostal nabídku zaměstnání v jiném oboru, přijala/přijal byste je?
6. Co vše byste byla ochotna/ochoten kvůli zaměstnání obětovat?
7. Jaký je hlavní důvod toho, že nemůžete nalézt zaměstnání?
8. Pokud se vás někdo zeptá na vaše nynější zaměstnání, jak zareagujete?
9. Cítíte zlost, když víte, že jste léta poctivě studoval/studovala a nyní práci nemáte?
10. Jak často přemýšlíte nad tím, co budete dále bez práce dělat?
11. Pociťujete od té doby, co jste nezaměstnaná/nezaměstnaný zhoršení svého zdravotního stavu? Jaké?
12. Jak si kompenzujete pohyb, který díky pracovnímu nasazení nemáte?
13. Usínáte spíše klidně nebo ve stresu?
14. Řešíte často finanční problémy, které kvůli nezaměstnanosti nastávají?
15. Jak jste ze začátku řešila/řešil to, že si nemůžete najít zaměstnání?
16. Pomáhá vám v této tíživé situaci rodina a vaši blízcí? Jak?
17. Provází vaši tíživou situaci časté hádky s rodinou na toto téma?
18. Našla/našel jste někdy pomoc v alkoholu či jiných návykových látkách?
19. Přemýšlela/přemýšlel jste někdy o tom, že váš život bez práce postrádá smysl?
20. Cítíte se bez práce méněcenná/méněcenný a zbytečná/zbytečný?
21. Jak často chodíte do společnosti?
22. Setkáváte se s lidmi, kteří jsou spíše pracovní aktivní či také nemají práci?
23. Probíráte s přáteli a rodinou často téma práce?

24. Věříte stále v to, že práci brzy najdete či po každém neúspěšném pohovoru vaše naděje klesá?
25. Umíte si představit situaci, kdy budete celoživotně nezaměstnaná/nezaměstnaný?
26. Našla/našel byste na nezaměstnanosti nějaké klady?

Příloha B – Písemný souhlas

Informovaný souhlas

Informovaný souhlas týkající se bakalářské práce na téma: „Psychologické důsledky nezaměstnanosti u absolventů v Karviné“.

Žádám Vás o poskytnutí výzkumného materiálu ve formě audio nahrávky rozhovoru.

Vzhledem k citlivosti zkoumané problematiky je náležitá pozornost věnována etickým otázkám a zajištění bezpečí informátorů. Důraz je kladen:

1. Anonymitu informantů – v prepisech rozhovorů budou odstraněny (i potenciálně) identifikující údaje.
 2. Mlčenlivost výzkumnice ve vztahu k osobním údajům o účastnících výzkumu (s tím, že s výzkumným materiálem budu pracovat výhradně já).
 3. Po přepsání rozhovorů dojde k autorizaci textu – budete mít možnost vyjádřit se k uvedeným údajům a upravit je.
 4. Jako informátorka máte právo kdykoli odstoupit od výzkumné aktivity.
-

Byla jsem seznámena s výzkumem a metodou jeho zpracování a rozumím tomu.

Souhlasím:

- A) s účastí na výzkumu a tím, aby informace, které jsem poskytla, byly použity za účelem sepsání absolventské práce a prezentace vycházející z tohoto výzkumu,
- B) s nahráváním rozhovoru, analýzou zvukového záznamu a jeho přepisem. Dávám souhlas k tomu, že výzkumnice může citovat informace, které jí poskytují.

Podle zákona 101/2000 sbírky o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů uděluji souhlas s účastí v uvedeném výzkumném projektu a s poskytnutím výzkumného materiálu.

V Karviné dne.....

Podpis informátora.....

Podpis výzkumníka.....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Dominika Zacharová

Obor: Manažerská studia - řízení lidských zdrojů

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Psychologické důsledky nezaměstnanosti u absolventů v Karviné

Rok: 2014 - 2015

Počet stran textu bez příloh: 64

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů českých použitých zdrojů: 13

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 6

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Ing. Veronika Svatošová, Ph.D.